

ระบบฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา การเกษตรและสหกรณ์รายสินค้า ของจังหวัดสระบุรี

“ข้าว”

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี

กันยายน ๒๕๖๑

คำนำ

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย ตั้งอยู่ทางตะวันออกของภาคกลาง นับเป็นเสมือนด่านผ่านระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายทั้งทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมลำดับต้น ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดสระบุรี นับว่าเป็นทำเลแห่งการเพาะปลูก ได้รับความอุดมสมบูรณ์จากแม่น้ำสายหลัก คือแม่น้ำป่าสัก จังหวัดสระบุรีมีจำนวนประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากจังหวัดหนึ่ง สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน โคนม ไข่เนื้อ และไข่ไก่

เอกสารเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านกระบวนการผลิตการแปรรูปผลผลิตภาคการเกษตร ยกระดับการผลิต เพิ่มมูลค่าราคาสินค้าภาคการเกษตร และเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดสระบุรี เรื่อง “ข้าว” คณะผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาเพื่อเป็นแนวทางในการทำการเกษตรด้านข้าวของจังหวัดสระบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะผู้จัดทำหวังว่าท่านผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากเอกสารเล่มนี้บ้างไม่มากก็น้อย และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรต่อไป

คณะผู้จัดทำ ขอขอบคุณส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำเอกสารได้ครบถ้วนสมบูรณ์และประสบความสำเร็จมา ณ ที่นี้

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
> ข้อมูลด้านกายภาพ (จังหวัดสระบุรี)	๑ - ๔
> ข้อมูลเฉพาะของข้าว	
ลักษณะทั่วไปของข้าว	๕
ความหลากหลายของสายพันธุ์ข้าวไทย	๖
ฐานพันธุกรรมข้าว	๗ - ๘
> องค์ความรู้เรื่องข้าว	
ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี	๙
การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว	๑๐
การปลูกถั่วลิสงหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาโดยไม่อาศัยน้ำชลประทาน	๑๑ - ๑๒
การปลูกถั่วเขียวก่อนปักดำข้าวในนาโดยอาศัยน้ำฝน	๑๓ - ๑๔
ข้าววัชพืช โรคข้าว และศัตรูข้าว (หนู)	๑๔ - ๒๑
> ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของข้าว	
แนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวรายชนิดภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๓ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒	๒๒
สถานการณ์การผลิตและการตลาดของประเทศไทย	๒๓
๕ ยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	๒๔
> ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาข้าว จังหวัดสระบุรี	
ศักยภาพการผลิตข้าว จังหวัดสระบุรี	๒๕ - ๒๘
ข้าวเจ้ากเขย และข้าวเจ้ากเขย GI จังหวัดสระบุรี	๒๙ - ๓๒
ข้าวอินทรีย์	๓๓ - ๓๙
ผู้ประกอบการข้าวในจังหวัดสระบุรี	๔๐
พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสระบุรี	๔๑ - ๔๒
> การผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒	๔๓ - ๕๕

ข้อมูลทั่วไป จังหวัดสระบุรี

สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ประมาณเส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา ๓๑ ลิปดา ๔๓.๕๙๔๓๙ พิลิปดาเหนือ กับเส้นแวงที่ ๑๐๐ องศา ๕๔ ลิปดา ๓๕.๕๘๔๗๘ พิลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑ (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ ๑๐๘ กม. (อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ-ศาลากลางจังหวัด) และตามทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ ๑๑๓ กิโลเมตร และตามแม่น้ำเจ้าพระยาแยกเข้าแม่น้ำป่าสัก ประมาณ ๑๖๕ กิโลเมตร

เนื้อที่ จังหวัดสระบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมด ๓,๕๗๖.๔๘๖ ตร.กม. หรือประมาณ ๒,๒๓๕,๓๐๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๐ ของพื้นที่ประเทศ

อาณาเขต จังหวัดสระบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ.เมืองลพบุรี อ.ชัยบาดาล และ อ.พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
- ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดต่อกับ อ.ปากช่อง อ.สีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และอ.บ้านนา จังหวัดนครนายก
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อ.หนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และ อ.วังน้อย อ.อุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อ.ภาชี อ.ท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ อ.เมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

เขตการปกครอง

จังหวัดสระบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๓ อำเภอ ๑๑๑ ตำบล ๙๗๓ หมู่บ้าน ๒๘ เทศบาล
๘๐ องค์การบริหารส่วนตำบล

อำเภอ	จำนวนตำบล หมู่บ้านทั้งจังหวัด		จำนวนตำบล หมู่บ้านในเขต อบต.		จำนวน เทศบาล
	ตำบล	หมู่บ้าน	ตำบล	หมู่บ้าน	
๑. อำเภอเมืองสระบุรี	๑๑	๗๗	๗	๖๒	๔
๒. อำเภอแก่งคอย	๑๔	๑๑๗	๑๐	๑๐๗	๒
๓. อำเภอหนองแค	๑๘	๑๘๑	๑๕	๑๕๒	๔
๔. อำเภอหนองแซง	๙	๖๙	๗	๖๒	๑
๕. อำเภอบ้านหมอ	๙	๗๙	๖	๖๑	๒
๖. อำเภอเสาไห้	๑๒	๑๐๒	๕	๘๕	๓
๗. อำเภอพระพุทธบาท	๙	๖๘	๖	๕๙	๒
๘. อำเภอวิหารแดง	๖	๕๔	๖	๔๐	๒
๙. อำเภอมวกเหล็ก	๖	๘๐	๖	๗๙	๑
๑๐. อำเภอหนองโดน	๔	๓๔	๓	๓๐	๑
๑๑. อำเภอดอนพุด	๔	๒๘	๑	๒๓	๑
๑๒. อำเภอวังม่วง	๓	๓๑	๒	๑๗	๒
๑๓. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๖	๕๓	๖	๔๖	๑
รวม	๑๑๑	๙๗๓	๘๐	๘๒๓	๒๖

ที่มา : แผนพัฒนาจังหวัดสระบุรี (ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔), สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี (กันยายน ๒๕๕๘)

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่จังหวัดสระบุรีเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำที่ราบลุ่มภาคกลางรวมกับอีกส่วนหนึ่งของทิวเขาตงพญาเย็น

สภาพภูมิประเทศ โดยทั่วไปมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ๓ ลักษณะคือบริเวณที่ราบลุ่มบริเวณเขา ห่อมหรือเขาเตี้ยและบริเวณเขาสูง

ลักษณะดิน โดยทั่วไปพบดินเหนียวดินเหนียวปนทรายแป้งที่มีการระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลวใช้ทำนาปลูกข้าวบางแห่งมีชั้นของสารจาไรโซที่อยู่ที่พื้นมีปฏิกิริยาเป็นกรดซึ่งเป็นพิษต่อข้าวบางแห่งอาจมีน้ำท่วมทำให้ ผลผลิตสูญเสียสำหรับดินเหนียวที่มีการระบายน้ำดีและมีความลาดชันใช้สำหรับปลูกพืชไร่และไม้ผลบางแห่งพบชั้นกรวดหนาแน่นอยู่ต้นและบางแห่งถูกกัดกร่อน ส่วนที่มีความลาดชันสูงๆ จะเป็นภูเขาบางแห่งพบชั้นหินปูนอยู่ต้นซึ่งใช้เป็นทำป่า

ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีลักษณะอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู (TROPICAL SAVANNA CLIMATE, AW) ระบบจำแนกประเภทภูมิอากาศของ KOPPEL ซึ่งลักษณะภูมิอากาศแบบนี้จะมีฝนน้อยแห้งแล้งในฤดูหนาว และอุณหภูมิค่อนข้างสูงในฤดูร้อน และค่อนข้างจะหนาวเย็นในฤดูหนาว และมีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม

อุณหภูมิจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดในภาคกลางและอยู่ลึกเข้ามาในแผ่นดินปกติมีอุณหภูมิก่อนข้างสูง จึงทำให้อากาศร้อนอบอ้าวในฤดูร้อน ส่วนในฤดูหนาวไม่หนาวจัด โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ๒๘ - ๒๙ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๓ - ๓๔ องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๓ - ๒๔ องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนจัดที่สุดในรอบปี ส่วนฤดูหนาวอากาศจะหนาวที่สุดในเดือนมกราคม

ฝน ที่เกิดขึ้นในจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่เป็นฝนจากอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และร่องความกดอากาศต่ำที่พัดผ่านประเทศไทยตอนบนเกือบตลอดช่วงฤดูฝน โดยตลอดทั้งปีมีจำนวนวันฝนตกเฉลี่ยประมาณ ๗๐ - ๙๐ วัน นอกจากนี้ในบางปีอาจมีพายุดีเปรสชันเคลื่อนผ่านเข้ามาในบริเวณจังหวัดสระบุรีหรือจังหวัดใกล้เคียงทำให้มีฝนตกเพิ่มขึ้นได้อีก

ลักษณะน้ำ ทรัพยากรน้ำผิวดินของจังหวัดสระบุรีมีแหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ (ป่าสัก) คลอง ลำห้วย และหนอง บึง ที่มีน้ำตลอดปีกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ใน ๑๓ อำเภอ ประมาณ ๘๑ แห่ง และมีคลองรวมทั้งลำห้วย หนอง บึง ที่มีน้ำเฉพาะฤดูฝนประมาณ ๑๒๘ แห่ง แหล่งน้ำสำคัญ ได้แก่

(๑) **แม่น้ำป่าสัก** ซึ่งมีต้นน้ำจากจังหวัดเลย ไหลผ่าน เพชรบูรณ์, ลพบุรี, สระบุรี แล้วไหลรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รวมความยาว ๕๑๓ กม.) มีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ บริเวณรอยต่อจังหวัดลพบุรีกับจังหวัดสระบุรี ปริมาณกักเก็บสูงสุด ๙๖๐ ล้าน ลบ.ม. ช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดสระบุรี (จากท้ายเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์) ไหลผ่าน อ.วังม่วง (๓ ตำบล) อ.มวกเหล็ก (๒ ตำบล) อ.แก่งคอย (๘ ตำบล) อ.เมืองสระบุรี (๔ ตำบล) และ อ.เสาไห้ (๘ ตำบล) ความยาวประมาณ ๑๐๒ กม. เป็นแหล่งน้ำผิวดินเพื่อการเกษตรกรรม และอุปโภคบริโภคที่สำคัญที่สุดของจังหวัด

(๒) คลองและลำห้วยที่สำคัญ

(๒.๑) **ลำห้วยมวกเหล็ก** มีต้นน้ำบริเวณเขาอินทนิลในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไหลผ่าน อ.มวกเหล็ก (ต.มิตรภาพ, ต.มวกเหล็ก) และ อ.วังม่วง (ต.คำพราน, ต.แสงพัน) แล้วไหลรวมกับแม่น้ำป่าสัก รวมความยาวประมาณ ๘๔ กม. เป็นลำห้วยที่ไหลผ่านบริเวณภูเขาจึงมีแก่งน้ำและน้ำตกมากมายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ น้ำตกมวกเหล็ก (สวนรุกขชาติ) น้ำตกคงพญาเย็น และน้ำตกเจ็ดสาวน้อย (อุทยานแห่งชาติ)

(๒.๒) **คลองปากเพรียว** รับน้ำจากคลองทุ่งสาธิตา, คลองพวง, คลองเขาไม้โค่นรวมกับน้ำฝนที่ตกเขต ต.กุดนงเป้า และ ต.หนองปลาไหล มีอ่างเก็บน้ำชลประทานคลองเพรียวบริเวณ ต.ปากเพรียว (ก่อนไหลรวมกับแม่น้ำป่าสัก) เป็นแหล่งกักเก็บน้ำในปริมาณกักเก็บ ๓๗๕,๐๐๐ ลบ.ม. เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภค - บริโภค (ส่วนน้อย)

(๒.๓) **ลำห้วยธารทองแดง** มีต้นน้ำจากจังหวัดลพบุรีไหลผ่าน ต.พุด่าง และ ต.ธารเกษม อ.พระพุทธบาท โดยมีคลองธารเกษม ซึ่งมีต้นน้ำบริเวณเขาโพล่ง-เขาวง (ต.พุด่าง, ต.เขาวง) ไหลมารวมก่อนไหลออกทุ่งหนองโดน ลำห้วยสายนี้ในอดีตมีชื่อเสียงคู่มากรอยพระพุทธรูป โดยเป็นบริเวณเสด็จประพาสของพระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยา มีบันทึกเป็นหลักฐานตามนิราศธารทองแดงของเจ้าฟ้ากุ้ง

(๒.๔) **คลองปากบาง** รับน้ำจากคลองห้วยแร้ง ห้วยผึ้ง รวมกับน้ำฝนที่ตกในบางส่วนของพื้นที่ ต.ห้วยบง, ต.เขาหินพัฒนา, ต.ผึ้งรวง อ.เฉลิมพระเกียรติ และ ต.จวังาม, ต.บ้านยาง อ.เสาไห้ แล้วไหลรวมกับแม่น้ำป่าสัก

(๒.๕) คลองเริงราง เป็นคลองที่ต่อเชื่อมกับแม่น้ำป่าสักในบริเวณเกือบสุดเขตที่แม่น้ำป่าสักไหลผ่านจังหวัดสระบุรี (ต.เริงราง อ.เสาไห้) ซึ่งเป็นที่ราบรับน้ำจากห้วยป่าหวาย, ห้วยศาลเจ้า, หนองหลวง, หนองบ้านคร้วไหลลงแม่น้ำป่าสักในฤดูน้ำหลาก น้ำจากแม่น้ำป่าสักจะไหลย้อนผ่านคลองเริงรางเข้าทุ่งราบ (ต.บ้านคร้ว อ.บ้านหมอ) แล้วลดระดับลงในฤดูแล้วระดับน้ำในคลองเริงรางจะเท่ากับระดับน้ำในแม่น้ำป่าสัก

(๓) หนองบึงที่สำคัญ มีหนองบึงที่มีน้ำตลอดปีในอำเภอต่างๆ ได้แก่

(๓.๑) อำเภอวังม่วง หนองมณีโชติ (ต.แสลงพัน) ความจุน้ำ ๑๒๐ ลบ.ม. บึงปึกสะเหยียง (ต.แสลงพัน) ความจุน้ำ ๙๗๐ ลบ.ม.

(๓.๒) อำเภอหนองโดน หนองแร่ (ต.ดอนทอง) ความจุน้ำ ๘,๐๐๐ ลบ.ม. หนองน้ำบุ่ง (ต.บ้านกล้วย) ความจุน้ำ ๗๕,๐๐๐ ลบ.ม.

(๓.๓) อำเภอวิหารแดง หนองปลาไหล (ต.วิหารแดง) ความจุ ๖๐๐ ลบ.ม. หนองโพธิ์ (ต.หนองสรวง) ความจุน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลบ.ม. หนองฟ้าเลื่อน (ต.หนองสรวง) ความจุน้ำ ๔,๘๐๐ ลบ.ม.

(๓.๔) อำเภอแก่งคอย บึงตลาดไชย (ต.สองคอน) ความจุน้ำ ๒๔,๐๐๐ ลบ.ม.

(๓.๕) อำเภอบ้านหมอ หนองหลวง (ต.บ้านคร้ว) ความจุ ๑๕๐,๐๐๐ ลบ.ม.

(๓.๖) อำเภอเสาไห้ บึงโจ้ง (ต.เมืองเก่า) ความจุน้ำ ๑๒๕,๐๐๐ ลบ.ม. บึงวัดเพชร (ต.บ้านยาง) ความจุน้ำ ๕๒,๕๐๐ ลบ.ม.

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระบุรี สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๒ โครงการชลประทานสระบุรี
<http://ridceo.rid.go.th/saraburi/home.html>

ข้าว

“ข้าว” เป็นธัญญาหารหลักของชาวโลก จัดเป็นพืชสายพันธุ์เดียวกับหญ้า ซึ่งนับได้ว่าเป็นหญ้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกและมีความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถปลูกขึ้นได้ง่ายมีความทนทานต่อทุกสภาพภูมิประเทศในโลกไม่ว่าจะเป็นถิ่นแห้งแล้งแบบทะเลทราย พื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หรือแม้กระทั่งบนเทือกเขาที่หนาวเย็นข้าวก็ยังสามารถงอกงามขึ้นมาได้ และข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย และของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความผูกพันกับชนชาติเรามาอย่างยาวนาน ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และเกี่ยวเนื่องกับวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเรามักจะได้ยินคำกล่าวมาตั้งแต่เด็กๆ ว่า “ในน้ำมีปลาใน นามีข้าว”

“ข้าวของไทย” เป็นพืชอาหารประจำชาติที่มีตำนานประวัติศาสตร์มายาวนาน ปรากฏเป็นร่องรอยพร้อมกับอารยธรรมไทยมาไม่น้อยกว่า ๕,๕๐๐ ปี ซึ่งมีหลักฐานจากเมล็ดข้าวที่เป็นส่วนผสมของดินใช้เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเชียง อำเภอโนนนกทา ตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียง อีสานนิชฐานได้ว่าเป็นเมล็ดข้าวที่เก่าแก่ที่สุดของไทยรวมทั้งยังพบหลักฐานเมล็ดข้าวที่ขุดพบที่ถ้ำปุ้งสูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเมล็ดข้าวที่พบนี้มีลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ที่เจริญงอกงามในที่สูง

ประเทศไทยมีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นผู้นำการผลิต แหล่งซื้อขายข้าวคุณภาพดีของโลก และมีการนำนวัตกรรมข้าวไทยที่นำเทคโนโลยีขั้นสูงมาแปรรูปข้าวให้เป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางการตลาดได้อย่างมหาศาลสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม หรือ Value-based Economy ภายใต้โมเดล “ประเทศไทย ๔.๐” นอกจากนี้ยังมีการนำข้าวคุณภาพไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่นๆ (Non-food Product) เช่น เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เสริมความงามและสุขภาพ และเวชภัณฑ์และวัสดุวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ เป็นต้น

ความหลากหลายของสายพันธุ์ข้าวไทย

ปัจจุบันไทยเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่ยังเหลือความหลากหลายทางพันธุกรรมไว้ในพันธุ์ข้าวพื้นเมืองในท้องถิ่น เรายังมักพบข้าวป่าสามัญชนิดที่เป็นบรรพบุรุษขึ้นร่วมด้วยในพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศ ในบริเวณขอบแปลงข้าว หัวไร่ ปลายนา หนอง คลอง บึง แหล่งน้ำชั่วคราว ทางระบายน้ำข้างถนน ความหลากหลายทางพันธุกรรมข้าวเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชากรข้าวต่างกลุ่ม ต่างท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนยีนส์ และการไหลเวียนของเชื้อพันธุ์ข้าวจากการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร เชื้อพันธุ์ข้าวพื้นเมืองต่างๆ รวมทั้งพันธุ์ป่าถูกนำไปใช้เป็นแหล่งพันธุกรรมของลักษณะดีๆ ในการสร้างพันธุ์สมัยใหม่ให้ผลผลิตสูงโดยนักปรับปรุงพันธุ์

การอนุรักษ์พันธุกรรมข้าวปลูกและข้าวป่านอกท้องถิ่นแหล่งใหญ่ที่สุดในประเทศอยู่ที่ธนาคารพันธุ์ข้าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่พันธุกรรมข้าวที่หลากหลายมากกว่านี้ยังมีอยู่ในท้องถิ่นในเชื้อพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของเกษตรกรและประชากร ข้าวป่าสามัญในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ ประชากรข้าวในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายเหล่านี้สามารถวิวัฒนาการไปอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมและพัฒนาการของระบบการทำนาปลูกข้าว ทำให้เมืองไทยเป็นแหล่งที่ไม่ขาดเชื้อพันธุกรรมเพราะการแลกเปลี่ยนยีนส์ระหว่างประชากร การรวมตัวกันใหม่ของยีนส์ทำให้ได้พันธุกรรมลักษณะใหม่ๆ ขึ้นมา บทบาทของระบบสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ระบบการเพาะปลูกข้าวที่หลากหลาย กลุ่มชาวนา การนำไปใช้ประโยชน์ พิธีกรรมตลาด กลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายก็มีส่วนช่วยให้ระบบของวิวัฒนาการความหลากหลายทางพันธุกรรมดำเนินได้อยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

เมื่อพูดถึงความหลากหลายบางคนอาจจะสงสัยว่าทำไมเราจะต้องใช้พันธุ์ที่หลากหลายด้วย ทำไมเราไม่ปลูกพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ พันธุ์เดียวทั่วประเทศ เป็นต้น สาเหตุที่ต้องการใช้ความหลากหลายเนื่องจากเราไม่สามารถกำหนดสภาพแวดล้อมให้สม่ำเสมอได้ทั้งหมด จะเห็นว่าเรามีความแตกต่างตั้งแต่ภูมิประเทศ ระบบนิเวศ ระบบเกษตร ระบบการเพาะปลูก การจัดการ การใช้ประโยชน์ ความหลากหลายของเกษตรกร ผู้บริโภค ตลาด พันธุ์ต่างๆ ที่หลากหลายถูกนำมาใช้เป็นแหล่งของยีนส์ที่เป็นประโยชน์ แหล่งของลักษณะของการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ใช้เพิ่มลักษณะที่ดีต่างๆ ในการสร้างพันธุ์สมัยใหม่ และเหตุผลอื่นๆ รวมไปถึงความชอบส่วนตัวด้วย

ที่มา : ประชาคมวิจัย ฉบับที่ : ๘๐ หน้าที่ : ๑๒

http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=๒๑๔๔

ฐานพันธุกรรมของข้าว

ความหลากหลายทางพันธุกรรมข้าว เป็นสิ่งที่ไม่อยู่นิ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นกับเงื่อนไขต่างๆ มากมาย การทำความเข้าใจในโครงสร้างและพลวัตของความหลากหลายทางพันธุกรรมและนำไปใช้ประโยชน์จึงจำเป็นต้องจำแนกกลุ่มเชื้อพันธุข้าวออกตามฐานพันธุกรรมเสียก่อน ดังนี้

กลุ่มแรก เป็นพวกสายพันธุ์แท้หรือสายพันธุ์บริสุทธิ์ หมายถึง ทุกต้นในประชากรมีพันธุกรรมเหมือนกันหมดทุกประการ ในกลุ่มนี้ ได้แก่

พันธุ์ข้าวปลูกสมัยใหม่ เช่น สุพรรณบุรี ๑ ชัยนาท ๑ พิษณุโลก ๒ และข้าว กข สมัยใหม่ต่างๆ รวมทั้งข้าวพันธุ์ลูกผสม (hybrid rice) เป็นข้าวพันธุ์ที่นักปรับปรุงพันธุ์สร้างให้มีผลผลิตสูง ไม่ไวต่อช่วงแสง สามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี ใช้ปลูกในพื้นที่ชลประทาน มีการจัดการดูแลอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด ประมาณไร่ละหนึ่งเกวียนขึ้นไป

ข้าวพันธุ์ปรับปรุง ได้แก่ พันธุ์แท้ที่ได้จากการคัดเลือกต้นเดี่ยวๆ ภายในพันธุ์ของข้าวพันธุ์พื้นเมืองแล้วนำมาขยายพันธุ์และส่งเสริมปลูก เช่น ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ กำผาย ๑๕ ข้าวตาแห้ง ๑๗ เหมยหนอง ๖๒ เอ็ม เป็นต้น ซึ่งไวต่อช่วงแสง ปลูกได้เพียงปีละครั้ง มีลักษณะเด่นเป็นที่ต้องการของตลาด ปรับตัวเข้ากับพื้นที่บางแห่งได้ดี ให้ผลผลิตน้อยกว่าข้าวพันธุ์สมัยใหม่

การอนุรักษ์พันธุ์ชนิดนี้ทำได้ง่ายโดยการเก็บเมล็ดพันธุ์จำนวนหนึ่งไว้ในห้องเย็นหรือธนาคารพันธุ์พืช การจัดการความหลากหลายทางพันธุกรรมทำได้โดยเพิ่มฐานพันธุกรรมพันธุ์พื้นเมืองเข้าไปในพันธุ์ใหม่ผ่านทางโครงการปรับปรุงพันธุ์ หรือการปลูกพันธุ์แท้หลายพันธุ์ในพื้นที่เดียวกัน เป็นต้น

กลุ่มที่สอง มีความหลากหลายภายในสายพันธุ์หรือประชากร ได้แก่

ข้าวพันธุ์พื้นเมือง มีความแตกต่างทางพันธุกรรมภายในประชากร ไม่เหมือนกันทุกต้น มีความแตกต่างบ้าง ทั้งที่มองเห็น เช่น สีตามส่วนต่างๆ ทางเมล็ด และมองไม่เห็น เช่น ทนน้ำท่วม ทนกรด ทนหนาว เป็นต้น พันธุ์พื้นเมืองแต่ละพันธุ์จะมีลักษณะภายนอกแตกต่างกัน มักมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะแต่ละพันธุ์สามารถแยกออกเป็นกลุ่มได้ มักมีชื่อประจำพันธุ์ตามเอกลักษณ์ที่เป็นที่สังเกตได้ง่าย มักมีคุณสมบัติในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น บางครั้งอาจถูกจำแนกโดยการนำไปใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางพันธุกรรมภายในประชากรทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่น ดินกรด - ด่าง ภูมิอากาศ วิธีการเพาะปลูก รวมทั้งการปรับตัวให้ทนทานต่อการทำลายของโรคแมลง

ความหลากหลายทางพันธุกรรมของพันธุ์พื้นเมืองประกอบด้วยสองส่วน คือ ความหลากหลายภายในประชากรและความหลากหลายระหว่างประชากร ส่วนความหลากหลายทางพันธุกรรมของพันธุ์สมัยใหม่จะมีเพียงความหลากหลายระหว่างประชากรเท่านั้น การทำพันธุ์พื้นเมืองให้

“บริสุทธ์” จะทำให้ฐานประชากรเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มแรก และจะไม่มีคุณสมบัติของความเป็นพันธุ์พื้นเมืองอีกต่อไป

ข้าวป่าสามัญ เป็นบรรพบุรุษของข้าวปลูก มีความแตกต่างทางพันธุกรรมภายในประชากร เจริญเติบโต ปรับตัว และมีถิ่นอาศัยอยู่ในสภาพธรรมชาตินอกแปลงปลูกข้าว บางครั้งพบขึ้นใกล้เคียงกับแปลงปลูก

ลูกผสมระหว่างข้าวป่าสามัญกับข้าวปลูก มีความแตกต่างทางพันธุกรรมภายในประชากร โครงสร้างพันธุกรรมเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขที่มันขึ้นร่วม กลุ่มประชากรที่สำคัญได้แก่ พวกที่พบเจริญเติบโตร่วมกับข้าวปลูก มีการผสมกลับกับข้าวปลูก และปรับตัวได้ดีในสภาพแปลงปลูกของเกษตรกร ภายในสภาพการปลูกเพื่อยังชีพ ประชากรชนิดนี้เป็นแหล่งพันธุกรรมที่สำคัญในวิวัฒนาการของพันธุ์ข้าวที่หลากหลาย เกษตรกรเลือกต้นที่มีลักษณะตามความต้องการและกลายเป็นพันธุ์ใหม่ในที่สุด แต่ประชากรที่มีต้นกำเนิดจากลูกผสมเหล่านี้มีผลเสียในสภาพการปลูกแบบเข้มข้นในการทำนาสมัยใหม่ โดยเฉพาะการทำนาหว่าน ใช้สารกำจัดวัชพืช ใช้รถเกี่ยวข้าว แปลงมีขนาดใหญ่ จะทำให้ต้นที่มีลักษณะเป็นวัชพืชร้ายแรงถูกคัดเลือก บางครั้งอาจเล็ดรอดสายตาเกษตรกร สามารถปรับตัวแพร่กระจายเป็นปัญหาข้าววัชพืชร้ายแรงในปัจจุบัน

โดยสรุป ประเทศไทยยังมีฐานความหลากหลายทางพันธุกรรมข้าวสูงมาก ทั้งระหว่างพันธุ์แท้ เกือบร้อยพันธุ์ และภายในรวมกับระหว่างพันธุ์พื้นเมืองมากมายที่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นแหล่งต่างๆ ความเข้าใจในโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายทางพันธุกรรมข้าวจำเป็นจะต้องอาศัยองค์ความรู้หลายด้าน ทั้งจากท้องถิ่นและนักวิจัยสาขาต่างๆ การค้นหาแหล่งพันธุกรรมแต่ละชนิดจำเป็นจะต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสมในการวัดลักษณะเพื่อให้สามารถคัดเลือกลักษณะที่ต้องการมาใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ที่มา : ประชาคมวิจัย ฉบับที่ : ๘๐ หน้าที่ : ๑๒

http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=๒๑๔๔

องค์ความรู้เรื่องข้าว

ประโยชน์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

- ตรงตามพันธุ์
- ความงอกและความแข็งแรงสูง
- เจริญเติบโตเร็วและสม่ำเสมอ
- ทนทานต่อสภาพแวดล้อมดีกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป
- สามารถให้ผลผลิตสูงกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป ๑๐ - ๒๐%
- ประหยัดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ เพราะใช้อัตราต่ำกว่าเมล็ดพันธุ์ทั่วไป
- ป้องกันการแพร่ระบาดของข้าววัชพืช

ประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว

- **เมล็ดพันธุ์คัด** คุณภาพขั้นสูงสุด ผลิตโดยศูนย์วิจัยข้าว เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก ไม่มีจำหน่าย
- **เมล็ดพันธุ์หลัก** เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์คัด ผลิตโดยศูนย์วิจัยข้าว แล้วส่งมอบให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว และสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อเป็นเมล็ดพันธุ์ขยาย หรือใช้ภายใต้โครงการพิเศษ คุณภาพรองจากพันธุ์คัด
- **เมล็ดพันธุ์ขยาย** เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์หลัก ผลิตโดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว แล้วจำหน่ายให้สหกรณ์การเกษตร และเอกชน หรือส่งมอบให้ศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อเป็นเมล็ดพันธุ์จำหน่าย คุณภาพรองจากพันธุ์หลัก
- **เมล็ดพันธุ์จำหน่าย** เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ขยาย ผลิตโดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สหกรณ์การเกษตร เอกชน และศูนย์ข้าวชุมชน แล้วจำหน่ายให้เกษตรกรทั่วไป คุณภาพรองจากพันธุ์ขยาย

การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว

การตรวจแปลงขยายพันธุ์ข้าว

- ตรวจสอบประวัติพันธุ์ข้าวที่ปลูกในฤดูก่อน
- ตรวจสอบจำนวนข้าวปนและต้นที่ผิดปกติ เพื่อบ่งชี้ว่าแปลงนั้นผ่านมาตรฐานนาพันธุ์หรือไม่
- ตรวจสอบปริมาณวัชพืชร้ายแรงบางชนิด เช่น หญ้าแดง ข้าวแดง
- ตรวจสอบปริมาณเมล็ดเป็นโรคเมล็ดต่างและเมล็ดสกปรกที่ถูกแมลงสิ่งทำลาย
- ประเมินวันเก็บเกี่ยว และผลผลิตที่ผ่านมาตรฐาน

การวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ตรวจสอบความชื้นของเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ตรวจสอบความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ข้าวและสิ่งเจือปน
- ตรวจสอบปริมาณข้าวแดง และข้าวเหนียวปนในข้าวเจ้าหรือข้าวเจ้าปนในข้าวเหนียว
- ตรวจสอบความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว ข้าวปนหรือเมล็ดพืชอื่นปน
- ตรวจสอบปริมาณเมล็ดเป็นโรคและแมลงที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ตรวจสอบความงอกหรือความมีชีวิตของเมล็ดพันธุ์ข้าว

มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย

คุณภาพ	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว	สหกรณ์การเกษตร
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ ต่ำสุด (%)	๙๘	๙๘
สิ่งเจือปน สูงสุด (%)	๒	๒
เมล็ดพืชอื่น สูงสุด (%)	๐.๒	๐.๕
ข้าวแดง สูงสุด (%)	๐.๑	๐.๒
ความชื้น สูงสุด (%)	๑๔	๑๔
ความงอก ต่ำสุด (%)	๘๐	๘๐

การปลูกถั่วลิสงหลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาโดยไม่อาศัยน้ำชลประทาน

ถั่วลิสงเป็นพืชตระกูลถั่วที่ให้ประโยชน์ทั้งเป็นพืชบำรุงดิน และขายเป็นรายได้สำหรับเกษตรกร นำมาปลูกหลังเก็บเกี่ยวข้าวได้ทั้งในพื้นที่อาศัยน้ำชลประทานและไม่อาศัยน้ำชลประทาน แต่การปลูกถั่วลิสงหลังเก็บเกี่ยวข้าวโดยไม่อาศัยน้ำชลประทานสามารถทำได้ในบางพื้นที่เท่านั้น

๑. การเลือกพื้นที่ปลูก

พื้นที่ทำนาที่สามารถปลูกถั่วลิสงได้ดีโดยไม่อาศัยน้ำชลประทานตลอดฤดูกาล จะต้องมียุทธศาสตร์ระดับน้ำใต้ผิวดินตื้นในช่วงฤดูแล้งหลังเก็บเกี่ยวข้าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีความชื้นในดินดีในช่วงฤดูแล้ง กล่าวโดยทั่วไปพื้นที่นาดังกล่าวระดับน้ำใต้ผิวดินจะค่อยๆ ลดลงอย่างช้าๆ หลังเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งจะอยู่ลึกไม่เกิน ๑.๕๐ - ๒.๐๐ เมตร ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน

๒. การปลูก

นอกจากระดับน้ำใต้ผิวดินตื้นจะเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการปลูกพืชฤดูแล้งในนาหลังเก็บเกี่ยวข้าวโดยไม่อาศัยน้ำชลประทานแล้วการเตรียมดิน การเตรียมเมล็ด ความลึกของการปลูก และการใช้วัสดุคลุมดินก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มผลผลิตของการปลูกพืชฤดูแล้งในนาโดยไม่อาศัยน้ำชลประทาน

๒.๑ การเตรียมดิน

หลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วรีบตัดต่อซังข้าวออกจากแปลงนาและเก็บไว้ที่คั่นนา การตัดต่อซังข้าวออกจากแปลงนาจะช่วยให้ น้ำที่ซังอยู่ในแปลงนา (ถ้ามี) หรือความชื้นหน้าดินที่มากเกินไปแห้งเร็วขึ้นพอเหมาะสำหรับการไถพรวน ระดับความชื้นที่เหมาะสมจะอยู่ที่ระดับความจุชื้นสนาม (field capacity) ซึ่งเกษตรกรเรียกว่า ดินแห้งพอหมาดๆ การไถพรวนดินจะทำ ๓ - ๔ ครั้ง โดยไถแต่ละครั้งจะคราดทันทีและตากดินให้แห้งนาน ๕ - ๗ วัน แล้วจึงไถรอบต่อไป หน้าดินจะอยู่ในสภาพร่วนซุย จึงเป็นการตัดสายน้ำไม่ให้ความชื้นสูญเสียบ่อยเกินไปจากดินชั้นลึก และเหมาะสมที่ถั่วลิสงจะแทงเข็มลงไปดินเพื่อเจริญเติบโตเป็นฝัก

๒.๒ การเตรียมเมล็ด

ก่อนปลูกควรรักษาเมล็ดที่แกะเปลือกออกแล้วมาหุ้มด้วยผ้าที่เปียกชื้นนาน ๑ วัน เพื่อเร่งการงอกของเมล็ด เมื่อปลูกลงในดินเมล็ดจะงอกเร็วขึ้นและงอกพร้อมกัน อัตราการงอกของเมล็ดสูง การงอกของเมล็ดได้เร็วจะทำให้พืชสามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ดี การย่นระยะเวลาการงอกจะส่งผลให้ช่วงฤดูปลูกสั้นพืชได้ใช้ความชื้นที่มีอยู่ในดินอย่างจำกัดเพียงพอตลอดฤดูปลูก

๒.๓ ความลึกของการปลูกและการใช้ต่อซังข้าวคลุมดิน

ควรรยอดเมล็ดลงในร่องหรือหลุมลึก ๑๐ - ๑๕ เซนติเมตร การปลูกลึกทำให้รากถั่วลิสงหยั่งลงไปดินได้ลึกเพื่อดูดความชื้นในดินชั้นล่างได้มาก การใช้ต่อซังข้าวที่ตัดออกแล้วนำกลับมาคลุมดินหลังจากปลูกถั่วลิสงได้ประมาณ ๑๐ - ๑๕ วัน จะช่วยรักษาความชื้นในดินไว้ได้นาน

๒.๔ การใส่ปุ๋ย

การปลูกถั่วลิสงหลังเก็บเกี่ยวข้าวอาจจะไม่ใส่ปุ๋ยเคมีก็ได้โดยอาศัยปุ๋ยที่เหลือตกค้างจากการที่ใส่ให้กับข้าว แต่ถ้าจะให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นควรใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕ - ๑๕ - ๑๕ อัตรา ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ โดยในร่องพร้อมกับการหยอดเมล็ด

๒.๕ การกำจัดวัชพืช

กล่าวโดยทั่วไป การปลูกถั่วลิสงในฤดูแล้งโดยไม่ให้น้ำชลประทานจะมีวัชพืชน้อยมาก ในกรณีที่มีวัชพืชเกิดขึ้นให้ใช้มือถอนออกจากแปลง

๒.๖ การป้องกันกำจัดโรคและแมลง

ศัตรูพืชที่สำคัญในการปลูกถั่วลิสงก็คือ เสี้ยนดิน แต่การปลูกถั่วลิสงหลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยที่ดินผ่านสภาพน้ำขังมาก่อนจะมีปัญหาเสี้ยนดินน้อย

๒.๗ การเก็บเกี่ยว

ใช้มือถอนต้นจากดินแล้วปลิดฝักออกจากต้น ถัดมาให้นำดินแน่นให้ใช้จอบขุด เมื่อปลิดฝักออกจากต้นแล้ว นำฝักถั่วลิสงตากแดด แล้วนำไปขายต่อไป หรืออาจจะขายในรูปของฝักสดก็ได้ ต้นถั่วลิสงที่ปลิดฝักออกแล้วทิ้งเศษซากไว้ในแปลงนาเพื่อเป็นปุ๋ยสำหรับข้าวต่อไป

การปลูกถั่วเขียวก่อนปักดำข้าวในนาโดยอาศัยน้ำฝน

ถั่วเขียวเป็นพืชตระกูลถั่วที่ให้ประโยชน์ทั้งเป็นพืชบำรุงดินและขายเป็นรายได้สำหรับเกษตรกรต้นฤดูฝนช่วงแรกก่อนที่จะปักดำข้าวสามารถปลูกถั่วเขียว เก็บเกี่ยวผลผลิตและไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดได้

๑. การเลือกพื้นที่ปลูก

เกษตรกรที่มีการทำนาโดยวิธีปักดำข้าวสามารถปลูกถั่วเขียวได้ทุกพื้นที่ ถ้าเป็นพื้นที่นาที่ระบายน้ำได้ดีจะทำให้ได้ผลผลิตถั่วเขียวสูง

๒. การระบายน้ำ

การระบายน้ำออกจากแปลงนาจะเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการปลูกถั่วเขียวก่อนข้าวในช่วงฤดูฝนว่าจะได้ผลผลิตมากหรือน้อย ดังนั้นในช่วงแรกในขณะที่ปลูกถั่วเขียวจะต้องเปิดคันนาทิ้งไว้เพื่อระบายน้ำออกจากแปลงนา

๒.๑ การเตรียมดิน

เมื่อมีฝนต้นฤดูตั้งแต่ช่วงฝนสงกรานต์ ให้รีบไถตะเตรียมดิน (ครั้งที่ ๑) เมื่อถึงช่วงต้นเดือนพฤษภาคมให้ไถแปร (ครั้งที่ ๒) เพื่อที่จะปลูกถั่วเขียวต่อไป

๒.๒ การปลูก

ไถแปร (ครั้งที่ ๒) เมื่อมีฝนตกความชื้นพอที่จะปลูกแล้วหว่านเมล็ดถั่วเขียวอัตรา ๔ - ๕ กิโลกรัมต่อไร่ แล้วคราดกลบ

๒.๓ การกำจัดวัชพืช

หลังจากหว่านถั่วเขียว ๕-๗ วัน เมล็ดถั่วเขียวจะงอก ถ้าออกสม่ำเสมอและงอกได้เร็วจะมีปัญหาวัชพืชน้อย ถ้าฝนตกชุกมีน้ำขังให้ระบายน้ำออก เพราะถั่วเขียวเป็นพืชที่ไม่ทนน้ำขัง ปล่อยให้ถั่วเขียวเจริญเติบโตจนกระทั่งเก็บเกี่ยว

๒.๔ การใส่ปุ๋ย

เมื่อปลูกถั่วเขียวในสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ถ้าต้องการให้ได้ผลผลิตถั่วเขียวสูงควรใส่ปุ๋ยคอก ปริมาณที่ใส่จะมากหรือน้อยตามที่เกษตรกรมีอยู่

๒.๕ การเก็บเกี่ยว

เมื่อถั่วเขียวสุกแก่พอที่จะเก็บเกี่ยวได้อายุประมาณ ๖๐ - ๗๕ วัน เก็บฝักถั่วเขียวนำไปตากแดดให้แห้ง นวด แล้วนำเมล็ดไปจำหน่ายต่อไป

๒.๖ การไถกลบซากถั่วเขียว

หลังจากที่เก็บเกี่ยวฝักถั่วเขียวแล้วให้ไถกลบต้นถั่วเขียวลงสู่ดินเพื่อเป็นปุ๋ยสำหรับข้าวต่อไป

ที่มา : กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

<http://www.ricethailand.go.th/rkb/crop%๒๐system/index.php-file=content.php&id=๓.htm>

ข้าววัชพืช...มหันตภัยร้ายในนาข้าว

ในระยะ ๖ - ๗ ปีที่ผ่านมา “ข้าววัชพืช” หรือที่ชาวนาเรียกตามลักษณะที่ปรากฏว่า “ข้าวหางหรือข้าวนก ข้าวตืด หรือข้าวแดง ข้าวลายหรือข้าวแดง” กลายเป็นวัชพืชที่พบบาดทั่วไปในเขตนาชลประทานระบบนาหว่าน ข้าวหาง และข้าวตืด เป็นข้าววัชพืชชนิดเมล็ดร่วงก่อนเกี่ยว เจริญเติบโตได้รวดเร็ว และต้นสูงข่มข้าวปลูก ข้าวหางและข้าวตืดจะออกดอกและเมล็ดสุกแก่และร่วงก่อนข้าวปลูกประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์ ทำความเสียหายต่อผลผลิตข้าวได้ตั้งแต่ ๑๐ - ๑๐๐% ในระยะเริ่มต้นการระบาด ผลผลิตข้าวจะเสียหายเพียงเล็กน้อยจนชาวนาไม่ทันสังเกต แต่เมื่อปล่อยทิ้งไว้ ๒ - ๓ ฤดู โดยไม่กำจัดออกไป ต้นข้าวจะหายไปเกือบหมด เหลือแต่ต้นข้าววัชพืชออกดอกติดเมล็ดและร่วงสะสมอยู่ในแปลง ดังเช่นแปลงของนายสำรวย เสมทับ ที่ตำบลเขาสามสืบหาบ อำเภอกาญจนบุรี ที่มีความหนาแน่นของข้าววัชพืช ๗๔๐ รวงต่อตารางเมตร เหลือต้นข้าวปลูกเพียง ๓ ต้น ซึ่งเป็นรายงานการระบาดรุนแรงครั้งแรกของข้าววัชพืชในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งในขณะนั้นมีพื้นที่การระบาดเพียง ๕๐๐ ไร่ ต่อมาการระบาดเริ่มขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน ข้าววัชพืชระบาดทั่วไปใน ๒๑ จังหวัดของภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง และแพร่ระบาดเข้าไปในเขตนาข้าวหอมมะลิในภาคอีสาน ซึ่งเริ่มปลูกข้าวนาหว่านในช่วงฤดูนาปรัง โดยใช้เมล็ดพันธุ์ และรถเกี่ยวข้าวจากเขตภาคกลาง ปัจจุบันมีพื้นที่การระบาดของข้าววัชพืชมากกว่า ๒,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ ทำความเสียหายต่อผลผลิตข้าวปีละไม่ต่ำกว่า ๔,๐๐๐ ล้านบาท

กรมวิชาการเกษตรและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ทำงานวิจัยร่วมกับชาวนา จนได้วิธีการกำจัดข้าววัชพืชแบบผสมผสาน (เขตรกรรมและสารกำจัดวัชพืช) สามารถใช้ควบคุมข้าววัชพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ เผยแพร่ให้ชาวนา ตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ แต่มีคำถามว่า “ทำไมการระบาดของข้าววัชพืชจึงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ?” สาเหตุสำคัญมาจากเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายในท้องตลาดมีการปลอมปนของข้าววัชพืช เนื่องจากการทำนาในเขตชลประทานนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ชาวนาไม่สามารถเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองเหมือนแต่ก่อน แหล่งเมล็ดพันธุ์

สะอาดเริ่มขาดแคลน ดังนั้น ไม่ว่าจะมียุทธวิธีการกำจัดที่อย่างไร หากไม่เริ่มต้นด้วยการหว่านเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ และทำความสะอาดรถเกี่ยวข้าวแล้ว วิธีการเหล่านั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จเลย

ข้าววัชพืชมีระยะพักตัวอยู่ในดินได้นาน ๒ - ๑๒ ปี จึงเปรียบได้กับ “โรคมะเร็ง” ที่ชาวนาต้องใช้ความอดทนในการกำจัดให้หมดสิ้นจากแปลง และหากไม่มีการป้องกันที่ดี ข้าววัชพืชจะกลับมาสร้างปัญหาให้อีกโดยไม่ทันรู้ตัว คงถึงเวลาแล้วที่ชาวนาต้องทบทวนว่า การทำอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผลเสียหายอะไรบ้าง การรวมกลุ่มกันผลิตเมล็ดพันธุ์สะอาดใช้เองในชุมชน หรือแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นนั้นคงเป็นหนทางที่ดีของชาวนาในการแก้ปัญหาข้าววัชพืชอย่างยั่งยืน

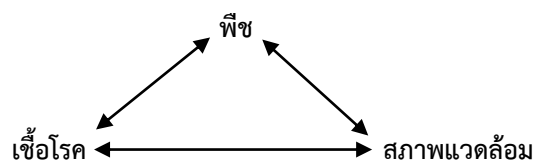
ที่มา : ประชาคมวิจัย ฉบับที่ : ๘๐ หน้าที่ : ๑๒ (http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=๒๑๔๔)

โรคข้าวที่สำคัญในประเทศไทย และการป้องกันกำจัด

โรคข้าว หมายถึง ความผิดปกติที่พืชแสดงออก สาเหตุของโรคอาจเกิดจากสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต อาจเกิดขึ้น เดี่ยวๆ หรือ เกิดร่วมกันก็ได้ สิ่งมีชีวิตทำให้เกิดโรคจะเรียกว่าเชื้อโรค เชื้อ สาเหตุของโรคข้าวอาจเกิดจาก เชื้อรา แบคทีเรีย ไวรัส ไฟโตพลาสมา และไส้เดือนฝอย จุลินทรีย์ เหล่านี้สามารถทำให้ข้าวแสดงอาการผิดปกติได้ชัดเจนที่ใบ ลำต้น กาบใบ รวงหรือเมล็ด ลักษณะอาการของโรคอาจแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้

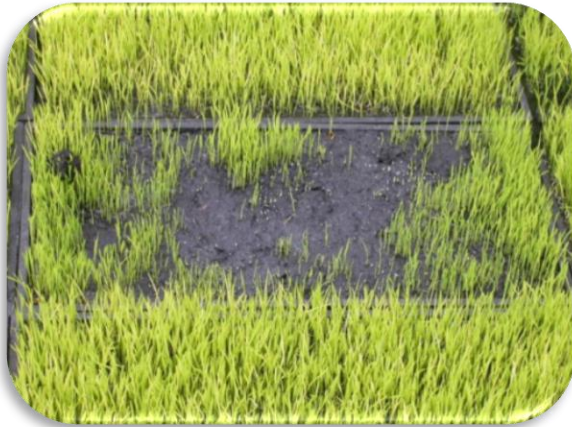
๑. ต้นเตี้ยแคระแกรน
๒. ใบมีสีผิดปกติ เช่น เหลือง หรือ ดำ ซีด
๓. ตายเป็นจุดๆ ตามเนื้อเยื่อ เช่น ใบจุด ใบขีด หรือใบแห้ง
๔. อาการเหี่ยวเนื่องจากการอุดตันของท่อลำเลียงน้ำ ท่ออาหาร
๕. ส่วนของพืชผิดปกติ เช่น โรคดอกกระถิน โรครากปม ฯลฯ

โรคเกิดขึ้นได้เมื่อสภาพแวดล้อมเหมาะสม ต้นพืชอ่อนแอ และเชื้อโรคมีความรุนแรง อาจจำลองความสัมพันธ์ของการเกิดโรคได้ ดังนี้

การแพร่ระบาดหรือการระบาดของโรคเกิดได้ เมื่อพบสาเหตุของโรคเพิ่มมากขึ้นในสภาพนิเวศของพืชและนอกจากนี้การเกษตรกรรมก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการที่เอื้อต่อการเกิดโรครุนแรง เช่น การระบาดของโรคไหม้จะรุนแรงในสภาพข้าวไร่มากกว่าข้าวนาสวนและหากใส่ปุ๋ยไนโตรเจนสูงจะทำให้เป็นโรครุนแรงยิ่งขึ้น การระบาดของโรคอาจจะมีปัจจัยของสิ่งมีชีวิตเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การระบาดของโรคใบหงิกจะเพิ่มตามปริมาณแมลงพาหะเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล โดยตัวเต็มวัยจะมีความสามารถในการถ่ายทอดโรคได้สูงกว่าตัวอ่อน การแพร่ระบาดมักเป็นไปในทิศทางเดียวกับการอพยพของแมลง การใช้พันธุ์ต้านทานในการป้องกันกำจัดโรคข้าวเป็นวิธีที่ให้ผลดี แต่มักพบว่าข้าวมีความต้านทานลดลงอย่างรวดเร็ว การใช้สารป้องกันกำจัดโรคยังมี ความจำเป็น เนื่องจากบางโรคยังไม่มีพันธุ์ต้านทานโรค เช่น โรคกาบใบแห้ง โรคลาต้นเนา และการใช้สารเคมียังคงมีประสิทธิภาพดีในการควบคุมโรค ฉะนั้นการป้องกันกำจัดโรคจึงแตกต่างกันไปตามชนิดของเชื้อสาเหตุ เช่น การใช้พันธุ์ต้านทานในการป้องกันกำจัดโรคขอบใบแห้งและโรคเหี่ยวเตี้ยดีกว่า โรคไหม้ซึ่งเป็นโรคที่เชื้อสาเหตุมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

โรคกล้าเน่าในกระบะเพาะ

ลักษณะอาการกล้าในกระบะเพาะเน่าตาย

อาการกล้าเน่าหลังออก

สาเหตุเกิดจากเชื้อรา *Curvularia lunata* (Wakk.) Board. *Helminthosporium oryzae* Breda de haan พบมากในกระบะตกลำข้าวที่ใช้รถปักดำ

ลักษณะอาการ

เริ่มพบอาการได้ในระยะหลังจากการตกลำข้าวในกระบะเพาะ โดยจะเริ่มพบเมล็ดข้าวบางส่วนที่เพาะไม่งอกและมีเส้นใยของเชื้อราปกคลุม ส่วนเมล็ดที่งอกต้นกล้าจะมีการเจริญเติบโตช้ากว่า ต้นกล้าข้าวปกติ และเมื่อถอนต้นกล้าข้าวขึ้นมาดูก็จะพบส่วนรากและโคนต้นกล้ามีแผลสีน้ำตาล และแผลที่เกิดบนโคนต้นจะลุกลามขึ้นไปยังส่วนบนของต้นกล้าทำให้ต้นกล้าเน่าตาย ในขณะเดียวกันเชื้อราสาเหตุของโรคจะขยายจากจุดเริ่มต้นที่เป็นโรคออกไป บริเวณโดยรอบไปยังต้นกล้าข้างเคียงในกรณีที่ตกลำหนาแน่นเชื้อราสาเหตุของโรคสามารถแพร่กระจายไปยังส่วนอื่นๆ ของกระบะเพาะได้อย่างรวดเร็ว ต่อจากนั้นก็พบอาการตายของต้นกล้าข้าวเป็นหย่อมๆ กรณีที่เป็นโรคในกระบะ กล้ารุนแรงทำให้ไม่สามารถนำต้นกล้าข้าวนั้นไปใช้ปักดำได้

การป้องกันและกำจัด

- ๑) ไม่ควรใช้เมล็ดพันธุ์จากแปลงที่มีการระบาดของโรคเมล็ดต่างมาก่อน
- ๒) คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูกด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น คาร์เบนดาซิม + แมนโคเซ็บ ในอัตรา ๓ กรัมต่อเมล็ดพันธุ์ ๑ กิโลกรัม
- ๓) ล้างทำความสะอาดกระบะเพาะกล้าหลังใช้ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ได้แก่ สารคลอรีน
- ๔) เฝ้าท่าลายต้นกล้าข้าวที่เป็นโรคเน่าตายในกระบะเพาะ

โรคยอดผักตบ

ลักษณะต้นข้าวเป็นโรคยอดผักตบ

พบมาก หนาวน้ำฝน ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาเหตุเชื้อรา *Fusarium fujikuroi* Nirenberg (*Fusarium moniliforme* J.Sheld.)

ลักษณะอาการ

พบโรคในระยะกล้า ต้นกล้าจะแห้งตายหลังจากปลูกได้ไม่เกิน ๗ วัน แต่มักพบกับข้าวอายุเกิน ๑๕ วัน ระยะเริ่มแตกกอข้าวเป็นโรคจะต้นผอมสูงเด่นกว่ากล้าข้าว โดยทั่วๆ ไปต้นข้าวพอมมีสีเขียวอ่อนซีดมักย่างปล้องบางกรณีข้าวจะไม่ย่างปล้อง แต่รากจะเน่าช้าเวลาถอนมักจะขาดตรงบริเวณโคนต้น ถ้าเป็นรุนแรงกล้าข้าวจะตาย หากไม่รุนแรงอาการจะแสดงหลังจากย้ายไปปักดำได้ ๑๕-๔๕ วัน โดยที่ต้นเป็นโรคจะสูงกว่าข้าวปกติใบมีสีเขียวซีดเกิดรากแขนงที่ข้อลำต้นตรงระดับน้ำบางครั้งพบกลุ่มเส้นใยสีชมพูตรงบริเวณข้อที่ย่างปล้องขึ้นมา ต้นข้าวที่เป็นโรคมักจะตายและมีน้อยมากที่อยู่รอดจนถึงออกรวง

ลักษณะการแพร่ระบาด

เชื้อราจะติดไปกับเมล็ดสามารถมีชีวิตในซากต้นข้าว และในดินได้เป็นเวลาหลายเดือนพบว่าหญ้าชันกาด เป็นพืชอาศัยของโรค

การป้องกันและกำจัด

- หลีกเลี่ยงการนำเมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่เคย เป็นโรคระบาดมาปลูก
- คลุกเมล็ดพันธุ์ข้าวด้วยสารป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่น แมนโคเซ็บ คาร์เบนดาซิม+แมนโคเซ็บ แคปแทน ไมโคลบิวทานิล หรือ โพรคลอราซ อัตรา ๓ กรัมต่อเมล็ด ๑ กิโลกรัม หรือ แซ่เมล็ดข้าวเปลือกก่อนห่มข้าวให้งอกก่อนปลูกด้วยสารละลายของสารป้องกันกำจัดเชื้อราดังกล่าวในอัตรา ๓๐ กรัม ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร หรือ แซ่เมล็ดข้าวในสารละลายโซเดียมคลอโรไฮโปคลอไรท์ (คลอโรคซ์) ความเข้มข้น ๕ % หรือ คลอ ร็อกซ์ อัตรา ๑ : น้ำ ๙ ส่วน
- ควรกำจัดต้นข้าวที่เป็นโรคโดยการถอนทิ้ง และเผาทำลาย
- เมื่อเกี่ยวข้าวแล้วควรไถน้ำเข้าที่นาและไถพรวน ปลอยน้ำเข้าที่นาประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์ เพื่อลดปริมาณเชื้อราสาเหตุโรคที่ตกค้างในดิน

โรคเมาตอซัง

ลักษณะอาการที่พบในนาข้าว (สาเหตุ เกิดจากการสะสมของก๊าซ H_2S ในดิน)

ลักษณะอาการ

เริ่มพบอาการเมื่อข้าวอายุประมาณ ๑ เดือน หรือ ระยะแตกกอต้นข้าวจะแสดงอาการคล้ายขาดธาตุไนโตรเจนต้นแคระแกร็น ใบซีดเหลืองจากใบล่างๆ มีอาการโรคใบจุดสีน้ำตาลจะพบในขณะที่ขบวนการเน่าสลายของเศษซากพืชในนายังไม่สมบูรณ์ทำให้เกิดสารพิษเป็นสารซัลไฟด์ไปทำลายรากข้าวจะเกิดอาการรากเน่าดำรากจึงไม่สามารถดูดธาตุอาหารจากในดินได้ต้นข้าวจึงแสดงอาการขาดธาตุอาหารในขณะเดียวกันมักจะพบต้นข้าวสร้างรากใหม่ในระดับเหนือผิวดิน ซึ่ง ต้นเหตุของปัญหาเกิดจากเกษตรกรทำนาอย่างต่อเนื่องไม่มีการพักนา และเกิดการหมักของตอซังระหว่างข้าวแตกกอ

การป้องกันและกำจัด

๑) ระบายน้ำเสียในแปลงออกทิ้งให้ดินแห้งประมาณ ๑ สัปดาห์เพื่อให้รากข้าวได้รับอากาศหลังจากนั้น จึงนำน้ำใหม่เข้าและหว่านปุ๋ย

๒) หลังเก็บเกี่ยวข้าวควรทิ้งระยะพักดินประมาณ ๑ เดือน ไถพรวนแล้วควรทิ้งระยะให้ตอซังเกิดการหมักสลายตัวสมบูรณ์อย่างน้อย ๒ สัปดาห์

๓) ไม่ควรให้ระดับน้ำในนาสูงมากเกินไปและมีการไหลเวียนของน้ำอยู่เสมอ

สารป้องกันกำจัดโรคข้าว

โรค	ชื่อสามัญ	ชื่อการค้า	โรค	ชื่อสามัญ	ชื่อการค้า
โรคกล้าเน่า	คาร์เบนดาซิม+แมนโคแซป	เดลชิน-เอ็มเอ็ก	โรคกาบใบแห้ง	เบนโนมิล	เบนเลท
โรคไหม้	อีดีเฟนฟอส	อีโนซาน	อีดีเฟนฟอส	อีโนซาน	อีโนซาน
	คาซกาไมซัน	คาซมิน	ฟิโธลาซิล	มอนคัท	
	ไอมิพี	คีตาซิน พี	เพนไซครอน	มอนแซอร์เรน	
	ไอโซโปรโตโอเลน	ฟจี-วัน	วัลดีนบายซิน	วัลดีน	
	ไครโซคลาโซล	มิม	ฟลูซิลลาโซล	นุสคาร์	
โรคใบจุดสีน้ำตาล	เบนโนมิล+ไซเลม	เบนเลท-ที	เฮกซาโคนาโซล	แอนวิล	
	อีดีเฟนฟอส	อีโนซาน	โพรฟิโคนาโซล	ทิลท์, โพฟิโคนาโซล	
	แมนโคแซป	ไดเรน-เอ็ม45	ทิมโคนาโซล	โพลีเคอร์	
	ไอมิพี	คีตาซิน-พี	อีพ็อกซีโคนาโซล+คาร์เบนดาซิม	ดูเอ็ด	
	เอ็มบีซี+แมนโคแซป	เดลชิน-เอ็มเอ็ก	โพรฟิโคนาโซล+ไดฟิโนโคนาโซล	อะมูเร	
โรคใบขีดสีน้ำตาล	เบนโนมิล	เบนเลท	โรคเมล็ดต่าง	แมนโคแซป	ไดเรน-เอ็ม45
	คาร์เบนดาซิม	บาวีสทิน	คาร์เบนดาซิม	บาวีสทิน	
	ไฮโอฟาเนส-เมทิล	เซอร์โคบิน, ทอปซิน-เอ็ม	คอบเปอร์ ออกซีคลอไรด์	คูบราวิด	
โรคใบวงสีน้ำตาล	เบนโนมิล	เบนเลท	โพลีเอ็กชิน	โพลีเอ็กชิน	
	โพรฟิโคนาโซล	ทิลท์	อีดีเฟนฟอส	อีโนซาน	
โรคยอดฝักดาบ	ไฮโอฟาเนส-เมทิล	เซอร์โคบิน, ทอปซิน-เอ็ม	โพรฟิโคนาโซล	ทิลท์	
	เบนโนมิล+ไซเลม	เบนเลท-ที	ฟูซิราโซล	นุสคาร์	
	แคปแทน	ออร์โธไซด์	เฮกซาโคนาโซล	แอนวิล	
	คาร์เบนดาซิม+แมนโคแซป	เดลชิน-เอ็มเอ็ก	โพรคลอราซ+คาร์เบนดาซิม	สปอร์เทค-เอ	
	แมนโคแซป	ไดเรน-เอ็ม45	ทิมโคนาโซล	โพลีเคอร์	
โรคโคนเน่า	ไมโคลบตาซิลแมนโคแซป	ซิสเซน-เอฟ	อีพ็อกซีโคนาโซล+คาร์เบนดาซิม	ดูเอ็ด	
	โปรคลอลาส	โปรคลอลาส เอ็ม เอ็น-คอมเพิลด์	โพรฟิโคนาโซล+ไดฟิโนโคนาโซล	อะมูเร	
	พีซีเอ็นบี	เทอร์ราคลอร์	โพรฟิโคนาโซล+คาร์เบนดาซิม	สปอร์เทค-เอ	
	คาร์บ็อกซซิน	ไวดาเน็ก	โพรฟิโคนาโซล+คาร์เบนดาซิม	ไดคอราส, มิมเปอร์	
	ไฮโอฟาเนส-เมทิล	ทอปซิน-เอ็ม	คาร์เบนดาซิม+แมนโคแซป	ซีเอ็ม พลัส โคแซป	
โรคกาบใบเน่า	วัลดีนบายซิน	วัลดีน	โรคขอบใบแห้ง	สเตรฟโดมัยซิน ซิลเฟด+ออกซีเดท	สเตรฟโดมัยซิน, แดงเกอร์เอ็กซ์
	เบนโนมิล	เบนเลท	ตราไซคลินไฮโดรคลอไรด์	คอบเปอร์ ไฮดรอกไซด์	ฟังกูราน
	คาร์เบนดาซิม	บาวีสทิน	คอบเปอร์ ไฮดรอกไซด์	ไฮด์	
	ไฮอะเบนดาโซล	เท็คโต	ไตรเบสิก คอบเปอร์ ซิลเฟด	คูโปรนท-เอฟ	
	ไฮโอฟาเนส-เมทิล	ทอปซิน-เอ็ม	ไอโซโทรโทโอเลน	ฟจี-วัน	
แมนโคแซป	ไดเรน-เอ็ม45	ออราลีนิค แอซิด	สคาร์เนอร์		

ชื่อสามัญ (common name) คือ ชื่อทางเคมีของสารออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายเป็นสารป้องกันกำจัดโรคข้าวต่างๆ โดยพระราชบัญญัติควบคุมวัตถุพิษทางการเกษตรกำหนดให้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ใช้ชื่อการค้าต่างๆ ระบุชื่อสามัญหรือสารออกฤทธิ์ที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์นั้น ตามบัญชีแนบท้ายที่แนบมาซึ่งมีชื่อสามัญเดียวกัน ดังนั้นการเลือกซื้อสารป้องกันกำจัดโรคข้าวของเกษตรกรจึงควรพิจารณาถึงชื่อสามัญเป็นหลัก

ชื่อการค้า (trade name) คือ ชื่อผลิตภัณฑ์สารป้องกันกำจัดโรคข้าวที่แตกต่างกันตามบริษัทผู้ผลิต ซึ่งมีชื่อสามัญเดียวกัน ดังนั้นการเลือกซื้อสารป้องกันกำจัดโรคข้าวของเกษตรกรจึงควรพิจารณาถึงชื่อสามัญเป็นหลัก

ที่มา : เอกสารความรู้ “องค์ความรู้เรื่องข้าว” กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
<http://www.ricethailand.go.th>

“หนู” ศัตรูร้ายในนาข้าว

หนูศัตรูข้าวที่สำคัญในประเทศไทย มี ๖ ชนิด คือ

๑. หนูพุกใหญ่หรือหนูแดง *Bandicota indica* (Bechstein) จัดเป็นหนูศัตรูข้าวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด น้ำหนักตัวเต็มวัยประมาณ ๔๐๐ - ๖๐๐ กรัม ขนตามลำตัวมีสีดำ บางครั้งอาจมีสีน้ำตาล บริเวณด้านหลังจะมีขนแข็งโผล่ออกมาเห็นได้ชัด เท้ามีสีดำ ท้องสีเข้ม หน้าค่อนข้างสั้น เท้าหลังจะมีความยาวมากกว่า ๕๐ มิลลิเมตร

๒. หนูพุกเล็ก *Bandicota savilei* (Thomas) มีลักษณะคล้ายหนูพุกใหญ่มาก ทั้งนิสัยชอบขุดและสีขน ตามลำตัว แต่ต่างกันที่เท้าไม่ดำ และไม่มีขนแผงบริเวณหลัง น้ำหนักตัวเต็มวัยประมาณ ๒๐๐ - ๕๐๐ กรัม เท้าหลังจะมีความยาวน้อยกว่า ๔๑ มิลลิเมตร

๓. หนูนาท้องขาวหรือหนูนา *Rattus argentiventer* (Robinson and Kloss) เป็นหนูที่มีขนาดปานกลาง น้ำหนักเมื่อโตเต็มวัยประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ กรัม ขนตามลำตัวมีสีน้ำตาล เมื่อใช้มือลูบย่อนขนจะรู้สึกเจ็บมือ เนื่องจากมีขนแข็งสีขาวแทรกอยู่ลักษณะแข็งกว่าปกติมีขนสีดำพาดบนหลังเท้า

๔. หนูนาหรือหนูสวน *Rattus losea* (Swinhoe) เป็นหนูที่มีขนาดเล็กกว่าหนูนาท้องขาว น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยประมาณ ๙๐ - ๑๐๐ กรัม ขนตามลำตัวคล้ายหนูนาท้องขาวแต่นุ่มไม่มีขนชนิดแข็งแทรก ขนใต้ท้องมีสีเข้มออกดำ มีหน้าสั้นกว่าหนูนาท้องขาว

๕. หนูหริ่งนาทางยาว *Mus caroli* (Bonhote) เป็นหนูนาที่มีขนาดเล็กมาก น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ย ๑๒ กรัมขนใต้ท้องสีขาว พื้นหน้าด้านบนตรง ด้านล่างสีเข้มกว่าพื้นหนูชนิดอื่น คือออกสีน้ำตาล จมูกสั้น เมื่อมองกระโหลกตรงทางด้านบนจะเห็นพื้นหน้ายื่นเลยจมูก หางสองสี ด้านบนดำ ด้านล่างสีขาว หางยาวกว่าลำตัวและหัวรวมกัน

๖. หนูหริ่งนาทางสั้น *Mus cervicolor* (Hodgson) เป็นหนูนาที่มีขนาดเล็กขนาดพอกับหนูหริ่งนาทางยาว ความยาวของหางจะสั้นกว่าความยาวของหัวและลำตัวรวมกัน หางด้านบนสีเทา ด้านล่างสีขาว ท้องเทา เท้าสีขาว พื้นด้านล่างจะมีสีอ่อนกว่าหนูหริ่งชนิดแรก จมูกยาวและยื่นเกินพื้นหน้า

ลักษณะการทำลายและการระบาด

หนูกัดทำลายข้าวให้ได้รับความเสียหาย ตั้งแต่เริ่มหว่านข้าวไปจนกระทั่งเก็บเกี่ยว รวมถึงข้าวในยุ้งฉาง หลังจากที่เกิดการกร่อนข้าวลงในนา หรือเมื่อข้าวงอกหนูกัดทำลาย ทั้งกัดกินและกัดเพื่อลึบพื้นของนํ้า โดยหนูกัดหรือหนูนํ้าทองขาวจะกัดต้นข้าวเป็นรอยเฉียงรูปปากฉลาม สูงจากพื้นดิน ประมาณ ๑๐ เซนติเมตร ต้นข้าวจะขาดและล้มลงดินแล้วจึงกัดกินเมล็ดข้าว ถ้าเป็นหนูกัดซึ่งเป็นหนูกัดที่มีขนาดเล็กจะไต่ขึ้นต้นข้าวจนถึงคอรวงเพื่อกัดกินเมล็ดข้าว

วิธีการป้องกันกำจัด ดังนี้

๑. การป้องกันกำจัดหนูกัดโดยไม่ใช้สารเคมีก่อนการปลูกข้าว

๑.๑ สำรองแปลงนาอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง เพื่อสังเกตความผิดปกติที่เกิดขึ้นในนาข้าว

๑.๒ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในนาข้าว เช่น ปรับคันนาให้เล็กพอสำหรับที่จะกักน้ำได้เท่านั้น หรือลดขนาดของคันนาลง เนื่องจากคันนาใหญ่และจอมปลวกจะเป็นที่อยู่อาศัยอย่างดีของหนูกัด กำจัดวัชพืชบริเวณคันนา ทำให้หนูกัดไม่มีที่หลบซ่อนตัวจากศัตรูธรรมชาติ ประชากรหนูกัดจะลดลงไปเอง

๑.๓ การขุดหนูกัด โดยใช้จอบหรือเสียมสามารถกำจัดหนูกัดทั้งรังและที่อยู่อาศัยของมัน แต่การขุดต้องใช้แรงงานและสิ้นเปลืองเวลา

๑.๔ การล้อมจับ ตี การใช้หน้าไม้ ฉมวก หรือกับดัก สามารถลดประชากรหนูกัด

๑.๕ อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติเพื่อกำจัดหนูกัด เช่น งู นกแสก นกฮูก นกเค้าแมว เหยี่ยว พังพอน

๒. การป้องกันกำจัดหนูกัดโดยใช้สารเคมีก่อนการปลูกข้าว

๒.๑ โดยก่อนการปลูกข้าวประมาณ ๒ สัปดาห์หรือในระหว่างการเตรียมดิน ควรใช้สารเคมี กำจัดหนูกัดเพื่อลดประชากรของหนูกัดให้เหลือน้อยลงมากที่สุด โดยใช้สารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็ว เช่น ซิงค์ฟอสไฟด์ ผสมกับปลายข้าวในอัตราส่วนของซิลิโคน ๑ ส่วน ต่อปลายข้าว ๒๐ ส่วน โดยนํ้าหนักเป็นเหยื่อพิษ นำเหยื่อพิษที่เตรียมไปวางตามรอยที่พบตามคันนา หรือตามรูหนูกัดที่พบปริมาณ ๑ ช้อนโต๊ะ ระยะ ๕ - ๑๐ เมตร สารเคมีประเภทออกฤทธิ์เร็วนี้ ถ้าใช้มากกว่า ๑ ครั้ง หนูกัดเกิดการเช็ดต่อเหยื่อพิษ และหนูกัดจะไม่มากินเหยื่อพิษชนิดซ้ำอีก ควรเปลี่ยนมาใช้สารเคมีกำจัดหนูกัดออกฤทธิ์ช้า เช่น สะตอม (๐.๐๐๕%) คลีแร็ท (๐.๐๐๕%) หรือ เสีด (๐.๐๐๕%) ซึ่งเป็นเหยื่อพิษสำเร็จรูปไปวางตามคันนา หรือแหล่งที่พบร่องรอยหนูกัด โดยแต่ละก้อนหรือถุงวางห่างกันประมาณ ๕ - ๑๐ เมตร

๒.๒ ระหว่างการปลูกข้าว เมื่อข้าวตั้งตัวได้แล้วให้ใช้เหยื่อพิษประเภทออกฤทธิ์ช้า วางในนาข้าวที่ต้องการป้องกันกำจัดหนูกัดเดือนละ ๑ ครั้ง ติดต่อกัน ๓ ครั้ง ก็เพียงพอสำหรับการควบคุมประชากรหนูกัด

ที่มา : ข้าวประชาสัมพันธ์ มิติชนออนไลน์ (ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

แนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวรายชนิดภายใต้ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๓ ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒

จำแนกชนิดข้าวตามการค้าเป็น ๕ ชนิด ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมไทย ข้าวขาว ข้าวเหนียวและข้าว เฉพาะถิ่นหรือข้าวสี ข้าวหอมมะลิ ได้แก่ ข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ และพันธุ์ กข ๑๕ จากข้อมูลการขึ้น ทะเบียนเกษตรกรรายตำบล กรมส่งเสริมการเกษตร ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรนิยมและให้การยอมรับพันธุ์ข้าว ดอกมะลิ ๑๐๕ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นับเป็นข้าวคุณภาพชั้นเลิศ สำหรับกลุ่มผู้มีกำลังซื้อสูงทั้งในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ทำได้โดยการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี รวมทั้งการกำหนดและควบคุมพื้นที่เพาะปลูกด้วย

ข้าวเป็นพืชที่สำคัญของประเทศของไทย ซึ่งปัจจุบันพื้นที่เพาะปลูกข้าวลดลงจากอดีต เนื่องจากปัญหาโรคและแมลงศัตรูข้าวที่มากทำให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเพื่อกำจัดโรคและแมลงเพื่อหวังเพิ่มผลผลิตแต่เป็นการใช้สารเคมีในปริมาณที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตข้าวเพิ่มสูงขึ้นและมีผลทำให้ค่าตอบแทนในการผลิตลดต่ำลง โดยทั่วไปการปลูกข้าวของชาวนา จะเลือกปลูกสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพทาง ภูมิศาสตร์ ซึ่งแต่ละสายพันธุ์ให้ผลผลิตที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและ ภูมิศาสตร์ เนื่องจากข้าว แต่ละสายพันธุ์ตอบสนองต่อช่วงแสงหรือความสั้นยาวของวันไม่เท่ากัน ซึ่งสามารถแบ่งข้าวออกเป็น ๒ ประเภทคือ ข้าวที่ไวต่อช่วงแสง และข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ข้าวไวต่อช่วงแสงนั้นสามารถออกดอกเมื่อมีความยาวของกลางวันสั้นกว่าความยาวของกลางคืน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวในประเทศไทยจะอยู่ประมาณ เดือนตุลาคม ข้าวพวกไวต่อช่วงแสงนี้จะต้องปลูกในฤดูนาปี ในขณะที่ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงสามารถปลูก ได้ทุกฤดูการเพราะข้าวชนิดนี้จะออกดอกและสามารถเก็บเกี่ยวเมื่ออายุครบตามกำหนด ซึ่งช่วงแสงไม่มีอิทธิพลในการทำให้ข้าวชนิดนี้ออกดอก ดังนั้นควรที่จะมีการวางแผนปลูกข้าวที่เหมาะสมเพื่อลดปัญหาต่างๆ ให้ได้มากที่สุด เพื่อผลผลิตที่สูงขึ้น สิ่งที่ต้องพิจารณาในการปลูกข้าว นั้น ได้แก่ การเตรียมดินลักษณะของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของข้าวในระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะตั้งท้อง และระยะนํ้านม

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (มีนาคม ๒๕๖๑)

สถานการณ์การผลิตและการตลาดของประเทศไทย

การตลาด

มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒

มติที่ประชุม คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว (นบข.) ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑ เห็นชอบในหลักการมาตรการฯ ด้านการผลิตและการตลาด ทั้งหมด ๑๐ โครงการ ดังนี้

ด้านการผลิต ได้แก่

- ๑) โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบนาแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่)
- ๒) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์
- ๓) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง
- ๔) โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision Farming)
- ๕) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพชั้นเลิศ
- ๖) โครงการส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวพันธุ์ กข ๔๓ เพื่อสุขภาพแบบครบวงจร
- ๗) โครงการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๑๓ ทุ่ง

ด้านการตลาด มติที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ อนุมัติการดำเนินโครงการและวงเงินงบประมาณที่ใช้ช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒ ด้านการตลาด จำนวน ๓ โครงการ ได้แก่

- ๑) โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปีและการช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยวและปรับปรุงคุณภาพข้าว
- ๒) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร
- ๓) โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก

หมายเหตุ ด้านการผลิต เป็นโครงการที่หน่วยงานดำเนินการตามปกติ จึงไม่นำเข้าที่ประชุม ครม.พิจารณา มาตรการฯ

ราคา

ราคาที่เกษตรกรขายได้ทั้งประเทศ

ข้าวเปลือกเจ้านาปีหอมมะลิ เฉลี่ยตันละ ๑๕,๑๘๒ บาท

ข้าวเปลือกเจ้าความชื้น ๑๕% เฉลี่ยตันละ ๗,๔๗๘ บาท

ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ

ข้าวหอมมะลิ ๑๐๐% ชั้น ๑ (ใหม่) เฉลี่ยตันละ ๓๔,๒๕๐ บาท

ข้าวขาว ๕% (ใหม่) เฉลี่ยตันละ ๑๑,๘๑๐ บาท

ราคาส่งออกเอฟโอบี

ข้าวหอมมะลิไทย ๑๐๐% (ใหม่) เฉลี่ยตันละ ๑,๑๓๘ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๓๗,๑๘๗ บาท/ตัน)

ข้าวขาว ๕% เฉลี่ยตันละ ๔๑๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๓,๓๙๘ บาท/ตัน)

ข้าวขาว ๒๕% เฉลี่ยตันละ ๓๙๗ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๒,๙๗๓ บาท/ตัน)

ข้าวนึ่ง ๕% เฉลี่ยตันละ ๔๐๗ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๓,๓๐๐ บาท/ตัน)

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยน ๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ เท่ากับ ๓๒.๖๗๗๑

ที่มา : สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

๕ ยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

“หอการค้าไทย” เป็นหนึ่งในองค์กรหลักสำคัญของภาคเอกชน เห็นความจำเป็นที่จะนำเสนอแนวทางการ “ปฏิรูปข้าวและชาวนาไทย” เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาชีพในอนาคต และเข้ามาสนับสนุนและเป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรชาวนาไทย โดยมีเป้าหมายไปสู่ SMART FARM หรือชาวนายุคใหม่ที่มีรายได้เลี้ยงตัวเองได้อย่างพอเพียง โดยมียุทธศาสตร์การดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาข้าวและชาวนาไทยตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะเน้นกระบวนการสร้างแรงจูงใจให้ชาวนาที่ทำนาแบบเก่าหันมาปรับปรุงตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งพัฒนาพันธุ์ข้าวให้ดีขึ้น ไปสู่การปลูกข้าวที่มีผลผลิตต่อไร่ที่ดีขึ้น และต่อเนื่องไปจนถึงการปลูกข้าวพันธุ์ข้าวพิเศษ ที่มีมูลค่าเพิ่มและขายได้ในราคาสูง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรสมัยใหม่ (Modern Farm) โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร ในลักษณะวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร หรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนชาวนา โดยมีแนวคิดที่จะขอความร่วมมือกับชาวนาที่มีนาจำนวนมาก ให้รวมแปลงการผลิตของเกษตรกรรายเล็กในพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้สามารถใช้เครื่องจักรการเกษตรในการผลิตได้ในราคาที่ถูกลง ลดปัญหาขาดแคลนแรงงาน ลดต้นทุนการผลิตในรายเล็ก ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เขตเศรษฐกิจทางเลือก (Alternative Crops Zoning) หรือการจัดโซนนิ่งการทำนา เปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว ๒๗ ล้านไร่ ให้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่เหมาะสมและสร้างรายได้มากกว่าทดแทน เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา หรือปาล์มน้ำมัน อย่างไรก็ตามมาตรการนี้เป็นมาตรการทางเลือก ไม่ได้บังคับ และใช้หลักการตลาดนำ โดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว จะเน้นการส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ในการผลิต มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตได้มากขึ้นเพื่อนำมาต่อยอดการเป็น Modern Farm ของชาวนา รวมทั้งการพัฒนากระบวนการประกันภัยข้าวและพืชผลการเกษตร ผ่านการจัดตั้งกองทุน เพื่อพัฒนาข้าวและชาวนาไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การตลาดข้าวไทยนั้น รัฐบาลต้องส่งเสริมกลไกการตลาดเสรี ไม่มีการแทรกแซงหรือเข้ามาอุดหนุนราคา

ที่มา : ข้าวเศรษฐกิจ ไทยรัฐออนไลน์ (สิงหาคม ๒๕๕๙)

<https://www.thairath.co.th>

ศักยภาพการผลิตข้าว จังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่การทำการประมาณร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่การเกษตรของจังหวัด จัดเป็นพื้นที่เขตอาศัยน้ำฝน ด้านอำเภอพระพุทธบาท และเขตชลประทาน ด้านอำเภอหนองแซง เส้าให้ อย่างละร้อยละ ๕๐ โดยประมาณ พื้นที่ปลูกข้าวแบ่งออกได้ ๔ กลุ่ม ตามความเหมาะสมต่อการปลูก ข้าว จัดโดยกรมพัฒนาที่ดิน โดยพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวมาก อยู่บริเวณอำเภอตอนพุทธ และ หนองโดน เป็นต้น พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวปานกลาง ได้แก่พื้นที่นาส่วนใหญ่ของจังหวัด อยู่บริเวณอำเภอหนองแซง และวิหารแดง เป็นต้น (พื้นที่ปลูกข้าวของจังหวัดสระบุรี ทั้งหมด ๓๙๒,๘๖๑ ไร่ แบ่งเป็น ในเขตชลประทาน ๓๓๘,๔๐๓ ไร่ นอกเขตชลประทาน ๕๔,๔๕๘ ไร่)

ต้นทุนการผลิตข้าว จากการคำนวณต้นทุนการผลิตข้าวด้านการใช้ปุ๋ย โดยใช้ราคาปุ๋ย และราคาผลผลิตข้าวของจังหวัดสระบุรีในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่า โดยรวม ทั้งพื้นที่นาชลประทานและน่าน้ำฝน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้ต้นทุนด้านการใช้ปุ๋ยเฉลี่ย ๓๙๖.๕๔ บาทต่อไร่ การใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำ ใช้ต้นทุนด้านการใช้ปุ๋ยสูงที่สุด ๕๗๗.๗๕ บาทต่อไร่ ส่วนการใช้ปุ๋ยของเกษตรกร แม้ว่าเกษตรกรบางรายในบางฤดูมีการใช้ปุ๋ยน้อยทำให้ต้นทุนการใช้ปุ๋ยต่ำแต่โดยรวมเกษตรกรมีต้นทุนด้านปุ๋ยเฉลี่ย ๓๕๑.๕๖ บาทต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าการใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำและตามค่าวิเคราะห์ดินมีผลให้ได้กำไรต่อไร่สูงที่สุด ๒,๖๘๑.๔๔ บาทต่อไร่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินใหม่ผลกำไรต่อไร่สูงรองลงมา ๒,๖๑๔.๙๖ บาทต่อไร่ และการใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำใหม่ผลกำไรต่ำที่สุด ๒,๕๑๗.๗๕ บาทต่อไร่

การคาดคะเนผลผลิตและมูลค่าการผลิตข้าว เมื่อนำระดับผลผลิตข้าวที่ได้จากแปลงทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยวิธีต่างๆ มาคำนวณเป็นมูลค่าของผลผลิตข้าวที่ควรจะสามารถผลิตได้ตามศักยภาพของพื้นที่ตามอำเภอต่างๆ เปรียบเทียบกับวิธีการใช้ปุ๋ยของเกษตรกร พบว่าแมบางอำเภอผลผลิตของเกษตรกรมีค่ามากกว่าผลผลิตจากการใช้เทคโนโลยีการใส่ปุ๋ยบางแต่โดยเฉลี่ยการใช้เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสมด้วยการใช้ปุ๋ยทั้งตามคำแนะนำและตามค่าวิเคราะห์ดิน สามารถเพิ่มระดับผลผลิต ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวของจังหวัดสระบุรีได้มากขึ้น โดยจากพื้นที่ปลูกข้าวของจังหวัด ๔๗๗,๘๑๐ ไร่ จาก ๑๑ อำเภอ

ยกเว้น อำเภอวังม่วงและมวกเหล็ก ซึ่งมีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยมากจนเกือบไม่มีเลย เนื่องจากเป็นพื้นที่สูง เกษตรกรปลูกข้าวได้ผลผลิตเฉลี่ย ๕๒๘ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นมูลค่าการผลิต ๑,๕๔๕,๓๔๕,๐๐๖ บาทต่อฤดู ปลูกการใช้เทคโนโลยีการไถพยุที่เหมาะสม ได้ผลผลิตข้าวเฉลี่ย ๕๘๙ กิโลกรัมต่อไร่ หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑.๖ คิดเป็นมูลค่าการผลิต ๑,๖๘๘,๔๙๓,๓๕๔ บาทต่อฤดูปลูก หรือสามารถเพิ่มมูลค่าการผลิตข้าวได้ฤดูละ ๑๔๓,๑๔๘,๓๔๘ บาท

อำเภอเมืองสระบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้ำฝน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑ (ผลผลิตมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่) ระดับที่ ๒ (ผลผลิต ๔๕๐-๕๕๐ กิโลกรัม ต่อไร่) และ ระดับที่ ๔ (ผลผลิตน้อยกว่า ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่) หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการไถพยุแล้ว พบว่าการใช้เทคโนโลยีด้านการไถพยุสามารถปรับระดับผลผลิตได้มากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ในพื้นที่บางสวนที่สามารถหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมได้

อำเภอแก่งคอย พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้ำฝน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๒ และ ๔ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการไถพยุแล้ว พบว่าในเขตพื้นที่ชลประทานการใช้เทคโนโลยีด้านการไถพยุสามารถปรับระดับผลผลิต จากระดับที่ ๑ มากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็นมากกว่า ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ และจากระดับที่ ๓ ผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และในเขตนาน้ำฝนสามารถปรับระดับผลผลิตจากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เช่นเดียวกัน

อำเภอหนองแค พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑ และ ๓ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการไถพยุแล้ว พบว่าในเขตพื้นที่ชลประทาน การใช้เทคโนโลยีด้านการไถพยุสามารถปรับระดับผลผลิต จากระดับที่ ๑ มากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็นมากกว่า ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ และในเขตนาน้ำฝน สามารถปรับระดับผลผลิตจาก ผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็นมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอวิหารแดง พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้ำฝน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๒ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการไถพยุแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการไถพยุสามารถปรับระดับผลผลิตจากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ของพื้นที่บางสวนใหญ่อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอหนองแซง พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๒ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการไถพยุแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการไถพยุสามารถปรับระดับผลผลิต จากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ของพื้นที่บางสวนใหญ่อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอบานหมอ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการไถพยุแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการไถพยุสามารถปรับระดับผลผลิต จากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ของพื้นที่บางสวนใหญ่อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอดอนพุด พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน บางส่วนมีปัญหาน้ำหลากในฤดูนาปลูก จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสามารถปรับระดับผลผลิต จากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ของพื้นที่บางส่วนให้อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอหนองโดน พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสามารถปรับระดับผลผลิต จาก ผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ของพื้นที่บางส่วนให้อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอพระพุทธบาท พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้าฝน และไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว ส่วนที่เป็นพื้นที่ทำนามีเพียงเล็กน้อยหลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสามารถปรับระดับผลผลิต จากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ของพื้นที่บางส่วนให้อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอเสาไห้ พื้นที่มีทั้งอยู่ในเขตน้าฝนและชลประทาน จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑ และ ๒ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสามารถปรับระดับผลผลิต จากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ของพื้นที่บางส่วนให้อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตน้าฝน เฉพาะทางด้านทิศใต้ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกข้าว จากการมีระดับความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวอยู่ที่ระดับที่ ๑, ๒ และ ๔ หลังการสำรวจและทำแปลงทดสอบเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยแล้ว พบว่าเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสามารถปรับระดับผลผลิตจากผลผลิต ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และ ๔๕๐ - ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ของพื้นที่บางส่วนให้อยู่ในระดับมากกว่า ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

โดยสรุป พื้นที่ปลูกข้าวของจังหวัดสระบุรี เป็นพื้นที่น้าฝน และนาชลประทาน อยางละประมาณร้อยละ ๕๐ พื้นที่น้าฝนทำนาโดยเฉลี่ยปลอะครั้งเกษตรกรมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยสารป้องกันกำจัดโรคแมลงเพียงเล็กน้อยนิยมปลูกข้าวไวตอช่วงแสงที่มีอายุการเก็บเกี่ยวแตกต่างกันตามพื้นที่และระดับน้ำ ได้แก่ พันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ขาวตาแหง ๑๗ และพันธุ์ข้าวพื้นเมือง เช่น เหลืองพานทอง ซึ่งให้ผลผลิตต่ำ การเพิ่มศักยภาพการผลิตยังกระทำไต่ไม่ตินิก สำหรับเขตชลประทานมีน้าอุดมสมบูรณ์มากขึ้นสามารถทำนาได้ ๒ ครั้งตอป เกษตรกรสวนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ไมไวตอช่วงแสง เช่น พันธุ์สุพรรณบุรี ๑ ปทุมธานี ๑ ชัยนาท ๑ และ พิษณุโลก ๒ เกษตรกรบางรายมีการใช้ปุ๋ยในอัตราที่สูงเกินความจำเป็นเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้นทุนปัจจัยการผลิตสูง รายได้ต้อไรจึงลดลง การจัดแบงระดับการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวของจังหวัดสระบุรี ซึ่งจัดอยู่ในเขตพื้นที่การผลิตข้าวเพื่อการส่งออกตามยุทธศาสตร์การผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีด้านการใช้ปุ๋ยในการผลิตข้าวอยางเหมาะสม โดยการใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำและตามคาวเคราะห์ดินจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้มากขึ้น

ที่มา : เอกสารวิชาการ การจัดเขตศักยภาพการผลิตข้าว จังหวัดสระบุรี, ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๕๒)

ตารางแสดงพื้นที่นาข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของจังหวัดสระบุรี

ลำดับ	อำเภอ	ชั้นความเหมาะสม (ไร่)								รวมทั้งหมด (ไร่)
		S๑	ร้อยละ	S๒	ร้อยละ	S๓	ร้อยละ	N	ร้อยละ	
๑	เมือง	๒๗,๔๗๗	๕๘.๓๒	๑๗,๕๗๗	๓๗.๓๑	๔๐๖	๐.๘๖	๑,๖๔๗	๓.๕๙	๔๗,๑๐๗
๒	แก่งคอย	๗,๐๕๘	๑๕.๗๘	๓๑,๓๔๗	๗๐.๑๒	๓๘๒	๐.๘๕	๕,๙๑๒	๑๓.๒๒	๔๕,๖๙๙
๓	เฉลิมพระเกียรติ	๑๓,๔๖๑	๕๑.๕	๑๑,๑๘๕	๔๒.๗๙	-	๐	๑,๔๙๐	๕.๗	๒๖,๑๓๖
๔	ดอนพุด	๓๐,๔๓๔	๙๗.๕๗	-	๐	-	๐	๗๕๖	๒.๔๒	๓๑,๑๙๐
๕	บ้านหมอ	๕๗,๑๐๑	๙๗.๘๑	๕๕๒	๐.๙๔	-	๐	๗๒๕	๑.๒๔	๕๘,๓๗๘
๖	พระพุทธบาท	๗,๕๕๓	๓๙.๒๖	๑๐,๐๓๕	๕๒.๑๖	-	๐	๑,๖๕๐	๘.๕๗	๑๙,๒๓๘
๗	มวกเหล็ก	-	๐	-	๐	-	๐	-	๐	-
๘	วังม่วง	-	๐	-	๐	-	๐	๑	๑๖๑.๕๘	๑
๙	วิหารแดง	๔๐๓	๐.๘๗	๓๘,๖๙๑	๘๓.๖๙	๖,๑๑๕	๑๓.๒๒	๑,๐๑๗	๒.๒	๔๖,๒๒๖
๑๐	เสาไห้	๔๙,๔๐๘	๘๘.๖	๕,๙๘๔	๑๐.๗๓	-	๐	๓๖๘	๐.๖๕	๕๕,๗๖๐
๑๑	หนองแค	๗๖,๐๘๒	๖๖.๔	๓๓,๕๒๓	๒๙.๒๕	๓,๔๓๗	๒.๙๙	๑,๕๒๗	๑.๓๓	๑๑๔,๕๖๙
๑๒	หนองแซง	๔๓,๘๗๙	๑๐๐	-	๐	-	๐	-	๐	๔๓,๘๗๙
๑๓	หนองโดน	๔๐,๒๒๘	๖๙.๙๕	๑๕,๘๑๑	๒๗.๔๙	-	๐	๑,๔๖๔	๒.๕๔	๕๗,๕๐๓
รวมทั้งหมด (ไร่)		๓๕๓,๐๘๔	๖๔.๘๒	๑๖๔,๗๐๕	๓๐.๒๔	๑๐,๓๔๐	๑.๙๐	๑๖,๕๕๗	๓.๐๔	๕๔๔,๖๘๖

หมายเหตุ : S๑ คือ เหมาะสมสูง
S๒ คือ เหมาะสมปานกลาง
S๓ คือ เหมาะสมเล็กน้อย
N คือ ไม่เหมาะสม

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑)

ตารางเปรียบเทียบ พื้นที่ปลูก ผลผลิตต่อไร่ และคาดการณ์ผลผลิตข้าว

(แบ่งเป็นรายประเทศ รายภาค และรายจังหวัด)

		ข้าวหอมมะลิ	ข้าวหอมปทุม	ข้าวเจ้า	ข้าวเหนียว	ข้าวสี	ข้าวอินทรีย์	รวม
รวม ทั้งประเทศ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	๒๘,๓๓๐,๒๕๗	๑,๕๓๑,๓๙๒	๑๒,๒๙๐,๔๓๒	๑๔,๐๘๔,๘๒๕	๕๑,๗๖๘	๑๐,๒๖๕	๕๖,๒๙๘,๙๓๙
	ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	๓๕๑	๖๖๓	๕๗๔	๓๗๖	๓๙๙	๓๕๓	๔๑๔
	ผลผลิต(ตัน)	๙,๙๓๗,๓๙๙	๑,๐๑๔,๘๕๔	๗,๐๕๑,๘๕๖	๕,๒๙๑,๐๑๒	๒๐,๖๔๑	๓,๖๒๗	๒๓,๓๑๙,๓๘๙
รวม ภาคกลาง	พื้นที่ปลูก (ไร่)	๑,๒๘๘,๐๖๑	๑,๐๘๖,๖๘๘	๕,๗๕๒,๒๗๐	๒๖,๕๙๙	๙,๓๐๗	๕๔๖	๘,๑๖๓,๔๗๑
	ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	๓๔๗	๖๗๘	๖๑๗	๔๑๓	๔๒๒	๔๑๙	๕๘๒
	ผลผลิต(ตัน)	๔๔๗,๔๙๔	๗๓๗,๑๑๙	๓,๕๔๙,๓๙๓	๑๐,๙๘๘	๓,๘๓๑	๒๒๙	๔,๗๔๙,๑๕๔
สระบุรี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	๑๒,๘๖๗	๓๕,๓๐๗	๓๔๔,๐๗๘	๒๖	๕๕๗	๒๗	๓๙๒,๘๖๑
	ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	๔๖๙	๖๑๓	๕๙๔	๔๘๕	๔๖๙	๔๖๙	๕๙๑
	ผลผลิต(ตัน)	๖,๐๓๔	๒๑,๖๔๓	๒๐๔,๓๘๒	๑๒	๒๖๑	๑๓	๒๓๒,๓๔๕

ที่มา : รายงาน สถานการณ์การเพาะปลูกข้าว ปี ๒๕๕๙/๖๐ รอบที่ ๑ (กันยายน ๒๕๕๙)

ข้าวเจ๊กเซย (Khao Jek Chuey Sao Hai)

ข้าวเจ๊กเซยเป็นข้าวพื้นเมือง และเป็นพันธุ์ข้าวเก่าแก่ของจังหวัดสระบุรี นิยมปลูกกันมาหลายร้อยปีเป็นที่ติดใจในเรื่องรสชาติและความหอมมันนวลของเมล็ดข้าว จนได้ชื่อว่าเป็นข้าวที่ดีที่สุดของกลุ่มแม่น้ำป่าสัก จังหวัดสระบุรี เป็นข้าวนาปี เพาะปลูกได้ปีละหนึ่งครั้ง (ปลูกวันแม่เกี่ยววันพ่อ) ข้อดีของข้าวพันธุ์นี้ก็คือ เป็นข้าวพื้นเมืองที่มีเปอร์เซ็นต์อะมิโลสสูง (๒๗ - ๒๘%) และเป็นข้าวที่ทนทานต่อสภาพแวดล้อมมีลำต้นสูงแข็งแรง ทนต่อศัตรูพืชและวัชพืชไม่ต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมี จึงสามารถผลิตเป็นข้าวอินทรีย์ได้เป็นข้าวที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าวชนิดนี้เมื่อหุงสุกข้าวจะร่วนเป็นตัวไม่เกาะเป็นก้อน หุงขึ้นหม้อ ข้าวสุกจะนุ่มไม่แข็งกระด้าง ข้าวไม่บูดง่ายเมื่อทิ้งไว้นาน จึงเหมาะสำหรับนำมาเป็นข้าวราดแกง แต่เมื่อยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมาข้าวพันธุ์นี้ได้สูญหายไปจากแปลงข้าวของจังหวัดสระบุรี สืบเนื่องมาจากเมื่อประมาณยี่สิบปีที่แล้วทางรัฐบาลได้นำพันธุ์ข้าว กข มาแนะนำให้เกษตรกรปลูก ซึ่งก็ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นพันธุ์ข้าวที่ปลูกง่าย มีผลผลิตต่อไร่สูง ขายได้ราคา เป็นที่ต้องการของตลาดและที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง สามารถปลูกได้ ๒ ครั้งต่อปี ซึ่งต่างจากข้าวเส้าไห้ที่ปลูกได้เพียงปีละครั้ง ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ในเวลานั้นหันไปปลูกข้าวพันธุ์ กข กันหมด ปัจจุบันนิยมปลูกในอำเภอหนองแขง แต่ในปัจจุบันเรียกเป็นข้าวเส้าไห้ เนื่องจากในอดีตหนองแขงเป็นกิ่งอำเภอที่ขึ้นกับอำเภอเส้าไห้ ข้าวพันธุ์เจ๊กเซยเป็นข้าวที่ผู้บริโภคยอมรับในเรื่องคุณภาพที่ยากจะหาข้าวพื้นเมืองอื่นมาเทียบการปรับปรุงกระบวนการผลิตข้าวเส้าไห้โดยใช้พันธุ์เจ๊กเซยในปี ๒๕๔๕ ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานีได้รวบรวมพันธุ์ข้าวเจ๊กเซย นำมาคัดเลือกพันธุ์ที่บริสุทธิ์ เรียกว่า “ข้าวพันธุ์เจ๊กเซย” แหล่งข้าวที่

ปลูกพันธุ์เจ๊กเขยที่มีคุณภาพและสร้างชื่อเสียงในด้านคุณภาพของข้าวเสาไห้ในพื้นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ของ อ.เสาไห้ และแนวที่ติดต่อกับ อ.เมือง อ.หนองแซง อ.หนองแค อ.วิหารแดง อ.บ้านหมอ อ.หนองโดน อ.ดอนพุด จ.สระบุรี ลักษณะข้าวพันธุ์เจ๊กเขยเป็นข้าวที่ไวต่อแสง มีความสูงประมาณ ๑๖๐ เซนติเมตร คอรวงยาวรวงข้าวมีความยาวเฉลี่ย ๓๓ เซนติเมตร ไร่แห้งถึงเป็นข้าวเมล็ดยาวน้ำหนักดีสีของกาบใบมี ๒ ลักษณะ คือ เจ๊กเขยกาบใบไม้สีม่วง และเจ๊กเขยกาบใบสีเขียว ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกข้าวเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม เป็นช่วงที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกเพราะฝนตกประมาณ ๙๑ วันจากจำนวนวันตกตลอดปี ๑๐๘ วัน ช่วงเวลาเก็บเกี่ยวคือเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ของทุกปี โดยรวมใช้เวลาตั้งแต่การปลูกถึงเก็บเกี่ยว ๑๕๐ วัน ผลผลิตเฉลี่ย ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ (นาหว่าน) สีเป็นข้าวสารได้ ๕๐๐ กิโลกรัมต่อตันข้าวเปลือก

ข้าวเจ๊กเขยได้รับการจดทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เป็นข้าวพื้นเมืองของอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี นอกจากนี้ยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นอาหาร “แบ่งข้าวเจ๊กเขย” นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบเส้นต่างๆ เช่น เส้นขนมจีนแบ่งสด ก๋วยเตี๋ยว มักกะโรนี สปาเก็ตตี้ อูด้ง ส่วนของขนมหวาน อาทิเช่น ขนมเปียกปูน ขนมชั้น และขนมหม้อแกง การทานข้าวกล้องเจ๊กเขยเสาไห้ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการรักษาโรคเบาหวาน ควบคุมโรคมะเร็ง โรคอ้วน พิษสุราเรื้อรัง เหน็บชา

ข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) หมายถึง การที่ชุมชนอาศัยลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ตนอยู่ไม่ว่าจะเป็นสภาพดิน ฟ้า อากาศ วัตถุดิบที่มีในพื้นที่รวมถึงภูมิปัญญาที่สร้างสมสืบทอดกันมาในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูก หรือสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ผลิตเป็นสินค้าที่มีคุณลักษณะพิเศษ ต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในแหล่งอื่น

ข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นสินค้าข้าวของชุมชนที่ผลิตในแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ มีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานการผลิตข้าวคุณภาพ ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้สินค้าข้าวได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต มีตรารับรองมาตรฐานสินค้า แสดงบนบรรจุภัณฑ์ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในเรื่องคุณภาพและแหล่งผลิตสินค้า เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในระดับภูมิภาคต่างๆ และระดับโลก

สินค้าข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นสินค้าข้าวของชุมชนเจ้าของสินค้าที่ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๖ ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าข้าวได้ดำเนินงานด้านส่งเสริมและพัฒนการผลิตข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังนี้

๑. การขึ้นทะเบียนข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
๒. การพัฒนากลุ่มผู้ผลิตสินค้าข้าว GI
๓. การตรวจสอบและรับรองข้าว GI ด้วยมาตรฐาน GAP หรือข้าวอินทรีย์
๔. การสนับสนุนบรรจุภัณฑ์สินค้า
๕. การประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงด้านการค้าเชิงพาณิชย์

ข้าวที่ได้รับการขึ้นทะเบียนข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยมี ๙ สินค้า คือ ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ข้าวหอมมะลิสุนทรินทร์ ข้าวฮางหอมทองสกลทวาปี ข้าวเจ๊กเขยเส้าไห้ ข้าวเหลืองปะทิวชุมพร ข้าวเหนียวเขาวงกาฬสินธุ์ และข้าวไร้ลิ้มผัวเพชรบูรณ์

ข้าวที่ได้รับการขึ้นทะเบียนข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสหภาพยุโรป มี ๑ สินค้า คือ ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้และอยู่ระหว่างการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนข้าวสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สหภาพยุโรป มี ๑ สินค้า คือ ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง

สินค้า GI ของจังหวัดสระบุรี

สินค้า GI ของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ ข้าวเจ๊กเขยเส้าไห้ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา การอนุญาตมีอายุ ๒ ปี ปัจจุบันมีผู้ผลิตสินค้า GI ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน และสามารถใช้ตรา GI จำนวน ๔ ราย ดังนี้

ลำดับ	รายชื่อ	ลักษณะการประกอบกิจการ	จำนวนพื้นที่ปลูก (ไร่)	ทะเบียนเลขที่	ระยะเวลาให้การอนุญาต
๑	บริษัท พีโรไลน์ ดีไซน์ จำกัด	ผู้ประกอบการโรงสีพร้อมผลิตและจัดจำหน่าย	-	เลขที่ สข ๕๒๑๐๐๐๒๔ (อสข.๑๖๐๙/๒๕๖๐)	๗ เมษายน ๒๕๖๐ - ๖ เมษายน ๒๕๖๒
๒	กลุ่มข้าวเจ๊กเขยเส้าไห้อำเภอหนองแซง	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว	๑๐๐	เลขที่ สข ๕๒๑๐๐๐๒๔ ลำดับที่ ๒ (อสข.๒๙๐๘/๒๕๖๑)	๕ มกราคม ๒๕๖๑ - ๔ มกราคม ๒๕๖๓
๓	นายกำพล แสงขาว	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว	๒๐	เลขที่ สข ๕๒๑๐๐๐๒๔ (อสข.๑๖๑๑/๒๕๖๐)	๗ เมษายน ๒๕๖๐ - ๖ เมษายน ๒๕๖๒
๔	นางจิตติมา แสงขาว	ผู้ประกอบการโรงสี	-	เลขที่ สข ๕๒๑๐๐๐๒๔ (อสข.๑๖๑๐/๒๕๖๐)	๗ เมษายน ๒๕๖๐ - ๖ เมษายน ๒๕๖๒

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี (กันยายน ๒๕๖๑)

รายงานผลการตรวจแปลงนาเพื่อรับรองแหล่งผลิตข้าวเจ๊กเขยเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี

ที่	ที่ตั้งแปลง			รหัสแปลง GAP	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)
	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ			
๑	๒	ม่วงงาม	เส้าไห้	กษ ๐๙๔๔๐๑๑๙๐๐๑๐๐๒๕๑ GAP	๙	๕,๔๐๐
๒	๓	ม่วงงาม	เส้าไห้	กษ ๐๙๔๔๐๑๑๙๐๐๑๐๐๒๕๐ GAP	๖	๓,๐๐๐
๓	๗	เส้าไห้	เส้าไห้	กษ ๐๙๔๔๐๑๑๙๐๐๑๐๐๒๕๓ GAP	๕	๒,๕๐๐
๔	๒	เส้าไห้	เส้าไห้	กษ ๐๙๔๔๐๑๑๙๐๐๑๐๐๒๕๔ GAP	๓	๑,๕๐๐
๕	๔	บ้านลำ	วิหารแดง	กษ ๐๙๔๔๐๑๒๕๕๑๕๘๑๙๐๓๕๖ GAP	๔	๒,๐๐๐
๖	๖	หนองสีดา	หนองแซง	กษ ๐๙๔๔๐๑๑๙๐๐๑๐๐๑๑๘๔ GAP	๑๕	๗,๕๐๐
๗	๒	หนองกบ	หนองแซง	กษ ๐๙๔๔๐๑๒๕๕๑๕๘๑๙๐๔๕๘ GAP	๑๕	๗,๕๐๐
๘	๑	โคกสะอาด	หนองแซง	กษ ๐๙๔๔๐๑๒๕๕๑๕๘๑๙๐๔๑๔ GAP	๑๐	๕,๐๐๐
๙	๒๔	หนองควายโซ	หนองแซง	กษ ๐๙๔๔๐๑๒๕๕๑๕๘๑๙๐๔๖๒ GAP	๒๔	๑๑,๐๐๐
	รวม				๙๑	๔๕,๔๐๐

ที่มา : ศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี กรมการข้าว (สิงหาคม ๒๕๖๑)

ผลวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการข้าวเจ๊กเขยที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดสระบุรี
ภายใต้โครงการส่งเสริมคุณค่าพันธุ์กรรมข้าวพื้นเมือง

คุณค่าทางโภชนาการ	หน่วย	พันธุ์เจ๊กเขย ๑
พลังงาน	Kcal	๓๕๘.๙๘
โปรตีน	%	๗.๒๐
ไขมัน	%	๓.๐๒
ใยอาหาร	%	๓.๕๖
เถ้า	%	๑.๓๕
คาร์โบไฮเดรต	%	๗๕.๗๖
วิตามิน E	mg/kg	๓๖.๒๘
Tocotrienol (T๓)		
δ-T๓	mg/kg	๑.๓๒
β-T๓	mg/kg	๐.๒๒
γ-T๓	mg/kg	๒๑.๒๒
α-T๓	mg/kg	๑.๕๔
Tocopherol (T)		
δ-T	mg/kg	๐.๔๙
β-T	mg/kg	๐.๓๒
γ-T	mg/kg	๖.๕๒
α-T	mg/kg	๔.๖๕
Oryzanol	mg/kg	๒๙๔.๗๕
Antioxidant	mg Trolox/๑๐๐kg	๔๙.๖๐
Total phenolic content (TPC)	mg gallic acid/kg	๐.๕๔
Protocatechuic acid (PCA)	mg/kg	๗.๒๕
Vanillic acid	mg/kg	๔.๙๑
p-coumaric acid	mg/kg	๕๙.๖๕
Sinapinic acid	mg/kg	ND
Ferulic acid	mg/kg	๒๑๓.๗๓
Cathechin	mg/kg	๒.๗๘
Epicatechin	mg/kg	๒๓.๑๗
Rutin	mg/kg	๑๑.๐๗
Quercetin	mg/kg	ND
Apigenin	mg/kg	๑๖.๓๑
Total Anthocyanin	mg/kg	ND
Antioxidant activity	mg ascorbic acid/kg	๒๕๔.๗๕

ที่มา : รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณค่าพันธุ์กรรมข้าวพื้นเมือง
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ปี ๒๕๖๐/๖๑ ช่วงที่ ๒ (ธ.ค.๖๐ - พ.ค.๖๑)
กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

ข้าวอินทรีย์

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้ในอันดับต้นๆ ของประเทศ โดยแต่ละปีทำรายได้ให้กับประเทศประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท แต่ในสถานการณ์การปัจจุบันการส่งออกข้าวมีภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นทั้งตลาดภายในและภายนอกประเทศ ประกอบกับหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียมีศักยภาพในการผลิตข้าวที่สูงขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทยทำให้ส่งผลกระทบต่อราคาการจำหน่ายข้าวไปยังต่างประเทศของไทยที่มีราคาแพงกว่าประเทศอื่นๆ ในระดับคุณภาพที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตข้าวและเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้ากว่าประเทศอื่นในการผลิตข้าวที่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยและประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงเข้าสู่สังคมของการเป็นผู้สูงอายุซึ่งต้องหันมาดูแลสุขภาพใส่ใจกับการรับประทานอาหารปลอดภัยและมีมากขึ้น การผลิตข้าวตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์และได้รับการรับรองมาตรฐานจึงสามารถตอบสนองผู้บริโภคในกลุ่มนี้ได้ ซึ่งนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยในปัจจุบันปริมาณผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในระบบ PGS และระบบมาตรฐาน ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ.๙๐๐๐ เล่ม ๔ ป ๒๕๕๓) สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท.) และ IFOAM ประมาณ ๒๔๐,๐๐๐ ไร่ โดยเป็นข้าวอินทรีย์ในระบบมาตรฐานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๖๐,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้การผลิตข้าวอินทรีย์ยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุลไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อสุขภาพเหมาะกับการอยู่อาศัยและลดการถูกกีดกันทางการค้าของประเทศต่างๆ ที่ใส่ใจสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกข้าวอินทรีย์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มากขึ้น

จากสถานการณ์ดังกล่าวรัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทยได้มีนโยบายในการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวและรายได้ของชาวนา โดยจัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร เพื่อบริหารจัดการข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทานและกำหนดให้ ปี ๒๕๖๐ เป็นปีแห่งการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ซึ่งการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อสร้างเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวรักษาสุขภาพแวดล้อม และกรมการข้าวได้ดำเนินการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสร้างสังคมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศต่อไป โดยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ได้กำหนดเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ต่อปีรวมถึงความต้องการของตลาดสินค้าอินทรีย์ในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นตามกระแสการรักษาสุขภาพ แต่ปริมาณสินค้าอินทรีย์ไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย ซึ่งในสวนของเกษตรกรมีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จึงส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐาน Organic Thailand เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าข้าวให้มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และรักษาสุขภาพแวดล้อม

ปัจจุบันผู้บริโภคตื่นตัวและห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การผลิตสินค้าเกษตรโดยพึ่งพาสารเคมีเริ่มถูกปฏิเสธและถูกกีดกันมากขึ้น ทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้รับความสนใจและจะทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในอนาคต ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลกก็ได้มีการริเริ่มและทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งพืชสำคัญแรกๆ ที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก ก็คือ “ข้าวอินทรีย์”

ข้าวอินทรีย์เป็นการผลิตข้าวที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิด หรือสารสังเคราะห์ต่างๆ รวมไปถึงปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืช ในทุกขั้นตอนการผลิตเน้นการใช้สารอินทรีย์จากธรรมชาติเท่านั้น ซึ่งข้อจำกัดในการขยายตัวของการผลิตคือ ความเข้มงวดในการตรวจสอบรับรองว่าเป็นข้าวอินทรีย์อย่างแท้จริง ซึ่งไทยได้กำหนดมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ในปี ๒๕๔๓ และจัดตั้งสำนักงานมาตรฐานอินทรีย์เพื่อเป็นองค์กรในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานพืชอินทรีย์

สารอินทรีย์ที่อนุญาตให้ใช้

๑. ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตจากวัสดุในฟาร์ม

๑.๑ ปุ๋ยหมักที่ได้จากการหมักเศษซากพืช ฟางข้าว ชี้เลื่อย เปลือกไม้ เศษไม้และวัสดุเหลือใช้การเกษตรอื่นๆ กับปุ๋ยคอกถ้าจะมีการเติมสารอินทรีย์ที่ให้ธาตุอาหารลงไปด้วย เช่น หินฟอสเฟต จะต้องเป็นสารชนิดที่อนุญาตให้ใช้ได้

๑.๒ ปุ๋ยคอก ถ้าเป็นปุ๋ยคอกจากสัตว์ปีก ต้องมีข้อพิจารณา ดังนี้

- เป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ ไม่มีการทรมานสัตว์
- อาหารที่ใช้เลี้ยงต้องไม่เป็นพืชที่ได้จากการตัดต่อพันธุกรรม
- ไม่มีการใช้สารเร่งการเจริญเติบโต

๑.๓ ปุ๋ยพืชสด เศษซากพืช

๒. ปุ๋ยอินทรีย์ทุกชนิดตามรายละเอียดในข้อที่ ๑ ที่ผลิตจากวัสดุนอกฟาร์ม จำเป็นต้องได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการก่อน

๓. ดินพรุ (peat) ที่ไม่ได้เติมสารสังเคราะห์

๔. ปุ๋ยชีวภาพหรือจุลินทรีย์ที่พบทั่วไปตามธรรมชาติ

๕. สิ่งที่ได้จากการเปลี่ยนแปลงทางพลวัตชีววิทยา (Biodynamic preparations) และจุลินทรีย์ในดิน ยกเว้นจุลินทรีย์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพันธุกรรม

๖. ขุขี้อินทรีย์และสิ่งขับถ่ายจากไส้เดือนดินและแมลง

๗. ดินอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ

๘. ดินชั้นบนที่ปลอดจากการใช้สารเคมีต้องห้ามเป็นเวลานานกว่า ๑ ปี และไม่มีสารปนเปื้อนของสารพิษ แต่ให้ใช้ได้จำนวนจำกัด

๙. ผลิตภัณฑ์จากสาหร่ายและสาหร่ายทะเล โดยต้องได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ

๑๐. ปุ๋ยอินทรีย์น้ำที่ผลิตจากพืชและสัตว์ และผลิตผลจากพืชและสัตว์ที่ไม่มีสารปนเปื้อนของสารต้องห้าม เช่น น้ำที่ได้จากการหมักปลา หอยเชอรี่ เป็นต้น

๑๑. ของเหลือจากระบบน้ำไลโครกจากโรงงานที่ผ่านกระบวนการหมักโดยไม่เติมสารสังเคราะห์และไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม ต้องมีหลักฐานยืนยันว่าไม่มีสารปนเปื้อนของโลหะหนัก และสารต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ของเกษตรอินทรีย์

๑๒. ของเหลือใช้จากระบบการในโรงฆ่าสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานน้ำปลา โดยกระบวนการเหล่านี้ต้องไม่เติมสารสังเคราะห์และจะต้องได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ

๑๓. สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืชหรือสัตว์ ซึ่งปลอดจากสารสังเคราะห์

สารอินทรีย์ที่อนุญาตให้ใช้

๑. หินและแร่ธรรมชาติ

- ๑.๑ หินบด (stone meal)
- ๑.๒ หินฟอสเฟต (phosphate rock) จะต้องมีแคดเมียมเป็น องค์ประกอบไม่เกิน ๙๐ มก./กก.P₂O₅
- ๑.๓ หินปูนบด (ground limestone) ในรูปของแร่แคลไซต์ หรือ โดโลไมท์ ห้ามใช้หินปูนโดโลไมท์ที่นำไปเผาไฟ
- ๑.๔ ยิปซัม (gypsum)
- ๑.๕ แคลเซียมซิลิเกต (calcium silicate)
- ๑.๖ แมกนีเซียมซัลเฟต (magnesium sulfate)
- ๑.๗ แร่ดินเหนียว (clay minerals) เช่น สเมคไทต์ (smectite) คาโอลินไนท์ (kaolinite) คลอไรท์ (clorite)
- ๑.๘ แร่เฟลด์สปาร์ (feldspar)
- ๑.๙ แร่เพอร์ไลต์ (perlite) ซีโอไลต์ (zeolite) เบนโทไนท์ (bentonite)
- ๑.๑๐ หินโพแทส เกลือโพแทสเซียมที่มีคลอไรด์น้อยกว่า ๖๐%

๒. สารอินทรีย์อื่น ๆ

- ๒.๑ แคลเซียมจากสาหร่ายทะเล
- ๒.๒ เปลือกหอย
- ๒.๓ ถ่าน (wood ash) ต้องไม่ผลิตจากการเติมสารสังเคราะห์
- ๒.๔ เปลือกไข่บด
- ๒.๕ กระจุกป่นและเลือดแห้ง
- ๒.๖ โพแทสเซียมซัลเฟตที่ผลิตจากระบบการทางกายภาพ

๒.๗ เกลือสินเธาว์ (mine salt)

๒.๘ โบแรกซ์ (Borax)

๒.๙ กำมะถัน

๒.๑๐ ธาตุอาหารเสริม (B Cu Fe Mn Mo และ Zn) ต้องได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการก่อน

สำหรับตลาดข้าวอินทรีย์เกือบทั้งหมดอยู่ในต่างประเทศโดยเฉพาะสหภาพยุโรป ทั้งนี้เนื่องจากราคาที่อยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับข้าวทั่วไป ทำให้ยอดจำหน่ายข้าวอินทรีย์ในประเทศขยายตัวไม่สูงนัก อย่างไรก็ตามตลาดข้าวอินทรีย์ยังเป็นตลาดที่น่าสนใจ เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และปัจจุบันมีการส่งเสริมทั้งจากภาครัฐและเอกชนในการขยายการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์

อย่างไรก็ตาม ราคาข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยยังมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าว พื้นที่เพาะปลูก และเทคนิคของการปลูก ดังนั้นการขยายพื้นที่การปลูกข้าวอินทรีย์นั้นต้องเน้นการให้โอกาสเกษตรกรปรับเปลี่ยนและเรียนรู้เป็นลำดับ โดยเริ่มจากการปลูกข้าวปลอดสารพิษเพื่อไปสู่การผลิตข้าวมาตรฐานอินทรีย์หรือข้าวอินทรีย์เต็มรูปแบบ โดยสามารถจำแนกลำดับชั้นผลิตผลในระดับต่างๆ กัน ดังนี้

๑.ข้าวปลอดสารพิษ หมายถึงข้าวที่ไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช ซึ่งถือว่าเป็นข้าวฤดูแรกที่มีเริ่มไม่ใช้สารเคมีในขั้นตอนการผลิต โดยเมื่อนำไปตรวจสอบยังพบปริมาณสารเคมีในผลผลิตข้าว เนื่องจากยังคงมีปริมาณสารเคมีสะสมในสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในดินและน้ำที่ใช้ปลูกข้าว

๒.ข้าวปฐมอินทรีย์ หมายถึงข้าวที่ได้จากแปลงข้าวที่เริ่มผลิตข้าวอินทรีย์ โดยมีการทำการเกษตรอินทรีย์เป็นบางส่วน นับเป็นข้าวในฤดูกาลผลิตต่อมา โดยปริมาณสารเคมีสะสมในดินและน้ำจะเริ่มลดลง

๓.ข้าวอินทรีย์ปรับเปลี่ยน หมายถึง ข้าวจากแปลงข้าวเริ่มปลูกข้าวอินทรีย์ทั้งแปลงเป็นปีแรก และยังไม่ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจากกลุ่มผู้บริโภค ซึ่งแต่งตั้งโดยสำนักงานมาตรฐานอินทรีย์

๔.ข้าวมาตรฐานอินทรีย์หรือข้าวอินทรีย์เต็มรูปแบบ หมายถึงข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการตรวจสอบรับรอง จากคณะกรรมการจากกลุ่มผู้บริโภคซึ่งแต่งตั้งโดยสำนักงานมาตรฐานอินทรีย์แล้วว่าผลผลิตไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมี

ขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์ ถูกแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

ข้าวอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน

เป็นระบบการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรทุกชนิด เช่น ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าวตลอดจนสารเคมีที่ใช้รมเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวในโรงเก็บ การผลิตข้าวอินทรีย์นอกจากจะทำให้ผลผลิตข้าวมีคุณภาพ ปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

ข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากล

การผลิตข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากล มีกระบวนการผลิตการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ และห้ามใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุในกระบวนการผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์ ซึ่งผู้ผลิตและผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ได้รับการรับรอง มีขั้นตอนการปฏิบัติเป็นลำดับขั้น ดังนี้

๑. เกษตรกรจะต้องมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดในการผลิตข้าวอินทรีย์
๒. เกษตรกรจัดทำบันทึกขั้นตอนการใช้ปัจจัยการผลิต โดยแสดงแหล่งที่มาและปริมาณการใช้
๓. สมัครขอรับรองต่อกรมการข้าว เกษตรกรต้องแสดงข้อมูลต่อไปนี้
  - ประวัติการใช้พื้นที่
  - ประวัติการใช้สารเคมี และผลการวิเคราะห์สารพิษตกค้างในดินและน้ำ (ถ้ามี)
  - แผนที่และแผนผังแปลงนาที่ขอการรับรองและพื้นที่ข้างเคียง
  - แผนการผลิตในทุกขั้นตอน
  - บันทึกขั้นตอนการใช้ปัจจัยการผลิต
  - บันทึกกิจกรรมในแปลงนา และข้อมูลอื่นๆ

การปฏิบัติตามข้อกำหนดการผลิต ข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากล

๑. พื้นที่

พื้นที่การผลิตที่ต้องการขอรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ ต้องผ่าน “ระยะปรับเปลี่ยน” ซึ่งระยะปรับเปลี่ยนแต่ละมาตรฐานจะแตกต่างกัน เช่น กรณีข้าวอินทรีย์มาตรฐาน มกษ.๙๐๐๐ จะมีช่วงระยะปรับเปลี่ยนอย่างน้อย ๑๒ เดือน หากต้องการผลิตข้าวเพื่อส่งออกไปยังสหภาพยุโรป ข้าวมีระยะปรับเปลี่ยนอย่างน้อย ๔ เดือน แต่ช่วงระยะปรับเปลี่ยนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้ตรวจประเมิน อาจยกเว้นระยะการปรับเปลี่ยนได้หากพื้นที่การผลิตนั้นได้ทำการเกษตรตามหลักการในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาเป็นเวลาหลายปีแล้ว และมีเอกสารหลักฐานอ้างอิงได้

๒. แหล่งน้ำ

ควรมีมาตรฐานการอนุรักษ์น้ำที่ใช้ในแปลงนา น้ำที่ใช้ปลูกต้องได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุอันตราย

๓. การจัดการดินปุ๋ย

ต้องรักษาหรือเพิ่มระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินและกิจกรรมทางชีวภาพที่เป็นประโยชน์ในดิน ปลูกพืชตระกูลถั่ว ใช้ปุ๋ยพืชสด ใช้พืชรากลึกในการปลูกหมุนเวียน

ควรมีมาตรการในการป้องกันดินเค็ม เช่นการปลูกพืชคลุมดิน หรือการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต้องมีแผนการใช้อย่างผสมผสาน และใช้เท่าที่จำเป็นในปริมาณที่เหมาะสม โดยคำนึงความสมดุลของธาตุอาหารในดินและความต้องการธาตุอาหารของข้าว

๔. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว

๔.๑ แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์

เมล็ดพันธุ์ต้องมาจากแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ ยกเว้นในพื้นที่ที่หาเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ไม่ได้ อนุญาตให้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งทั่วไปสำหรับการผลิตข้าวอินทรีย์ในปีแรก

๔.๒ การควบคุม ป้องกัน หรือกำจัดศัตรูข้าว

โดยใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่ง หรือหลายมาตรการร่วมกัน

- เลือกใช้พันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรค แมลง ศัตรูข้าว และเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่
- เลือกใช้วิธีเขตกรรมหรือการจัดการในแปลงนา เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืช

คลุมดิน

- ใช้วิธีพินิจ ชีววิธี และจุลินทรีย์

ถ้าสารที่ใช้ดังกล่าวไม่สามารถป้องกัน หรือกำจัดศัตรูข้าวได้ ให้ใช้สารตามที่มาตรฐานได้ระบุไว้

๔.๓ มาตรการป้องกันการปนเปื้อน

พื้นที่ปลูกจะต้องห่างจากแหล่งกำเนิดของวัตถุอันตราย หากมีจะต้องทำแนวป้องกันการปนเปื้อนทั้งทางน้ำและอากาศ

๕. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

๕.๑ การขนย้าย การเก็บรักษา และการรวบรวมผลผลิต

อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และพาหนะที่ใช้ในการขนย้ายและเก็บรักษา ต้องแยกออกจากแปลงทั่วไป สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากอันตรายและสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค รวมทั้งไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนของข้าวจากแปลงทั่วไป

สถานที่เก็บรวบรวม และสถานที่เก็บรักษา ต้องถูกสุขลักษณะ สะอาดและมีการถ่ายเทอากาศดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนผลผลิต

วิธีการเก็บรักษา และรวบรวมผลผลิต ต้องไม่ทำให้ผลผลิตเสียหาย และทำให้เกิดการปนเปื้อนของข้าวจากแปลงทั่วไป ป้องกันและลดความเสียหายจากแมลงและศัตรูข้าวในโรงเรือน

๖. การบันทึก และจัดเก็บข้อมูล (แหล่งผลิต)

ต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ แหล่งน้ำใช้ การเตรียมการจาดต้นของข้าว พันธุ์อื่นปน การสำรวจและการเข้าทำลายของศัตรูพืชและการจัดการการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและนวดข้าว การลดความชื้นข้าวเปลือก การบรรจุข้าวเปลือกและการเก็บรักษา และแหล่งที่มาของผลผลิต

ผลผลิตที่อยู่ระหว่างการเก็บรักษาและขนย้าย ต้องมีการระบุข้อมูลให้สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของผลผลิตได้

ผู้ประกอบการข้าวในจังหวัดสระบุรี

ลำดับ	ชื่อ/ที่อยู่ ผู้ประกอบการ	เบอร์โทรศัพท์
๑	ชุมนุมสหกรณ์จังหวัดสระบุรี จำกัด ๑๑๑ ม.๕ ถ.พัฒนาพงษ์ ต.บ้านยาง อ.เสาไห้ จ.สระบุรี	๐-๓๖๒๑-๒๓๗๘
๒	บริษัท ดอนพุดไรซ์ จำกัด ๓๙ ม.๕ ต.ไผ่ขวาง อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๘-๕๕๓๐
๓	บริษัท โรงสี ข ธัญญิก จำกัด ๔๔/๑ ม.๓ ถ.พหลโยธิน ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐-๓๖๒๗-๕๓๓๕
๔	บริษัท โรงสีรุ่งโรจน์ จำกัด ๓๒/๓ ม.๔ ถ.เลียบบคลองระพีพัฒน์ ต.หนองกบ อ.หนองแขง จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๖-๓๒๐๕
๕	บริษัท เสาไห้ไรซ์มิล จำกัด ๓ ม.๓ ต.เสาไห้ อ.เสาไห้ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๙-๑๐๖๑, ๐-๓๖๓๙-๑๑๖๙
๖	บริษัท กฤตนิษฐ์ ไชโย จำกัด ๓๕ ม.๑ ต.ไถ่เสา อ.หนองแขง จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๙-๙๕๕๐
๗	บริษัท ชัยวัฒนาไรซ์ จำกัด ๑๐๖ ม.๕ ถ.เสาไห้-บ้านยาง ต.บ้านยาง อ.เสาไห้ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๐-๑๐๒๙-๓๐
๘	บริษัท ธัญญาทรัพย์ไรซ์อินเตอร์เทรด จำกัด ๓๖ ม.๘ ต.บัวลอย อ.หนองแค จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๐-๗๐๔๗
๙	บริษัท โรงสีไฟไทยธัญญะรุ่งเรือง จำกัด ๓๘ ม.๗ ต.บ้านกล้วย อ.หนองโดน จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๙-๖๒๗๗-๘
๑๐	บริษัท โรงสีสระบุรีประสิทธิ์การเกษตร จำกัด ๑๑๒ ม.๙ ถ.พหลโยธิน ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๖-๙๕๒๑-๒, ๐-๓๖๓๖-๙๕๒๐
๑๑	บริษัท สังกวาลย์ อิมพอร์ตเอ็กพอร์ต จำกัด ๕๐ ม.๖ ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐-๓๖๒๒-๓๙๒๕
๑๒	โรงสี ช.สุขสันต์ทรัพย์รุ่งเรือง ๖๑ ม.๒ ถ.เขาขาด-หนองแขง ต.โคกสะอาด อ.หนองแขง จ.สระบุรี	๐-๓๖๒๒-๗๑๙๖, ๐๘๕-๙๕๕-๐๕๘๓
๑๓	โรงสีโชคทวี ๓๐๐ ม.๙ ถ.คลองไทร ต.คลองเรือ อ.วิหารแดง จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๗-๗๑๔๗
๑๔	โรงสีไฟวัฒนชัย ๗ ม.๑ ต.บางโขมด อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี	๐-๓๖๒๐-๔๓๓๕
๑๕	โรงสีศรีนคร ๑๓ ม.๑๑ ต.บางโขมด อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๔-๑๒๕๒
๑๖	สหกรณ์การเกษตรพระพุทธบาท จำกัด ๒/๒ ม.๖ ถ.พระพุทธบาท-หนองโดน ต.หนองแค อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๒-๒๑๐๙, ๐๘๖-๑๗๘๐-๒๐๕๐
๑๗	สหกรณ์การเกษตรเสาไห้ จำกัด ๓๔/๔ ม.๓ ต.เมืองเก่า อ.เสาไห้ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๙-๑๐๗๔, ๐-๓๖๓๙-๑๐๑๘
๑๘	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โชคดีไชยไรซ์มิล ๖๗/๒ ม.๒ ต.พูนอ อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐๓๖-๓๖๙๕๑๓
๑๙	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ถาวรโชคชัย ๑๘/๒ ม.๘ ถ.หนองแขง-เสาไห้ ต.ม่วงงาม อ.เสาไห้ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๙-๑๑๘๘
๒๐	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสี พ.แสงวัฒนา ๓ ๑๑ ม.๙ ถ.พหลโยธิน ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๖-๙๐๘๘-๙๐
๒๑	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสี พ.แสงวัฒนา ๔ ๙๙/๑ ม.๙ ถ.พหลโยธิน ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๖-๙๐๘๕-๗
๒๒	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีคูเจริญ ๒๕๙ ม.๔ ถ.สุวรรณศร ต.บ้านลำ อ.วิหารแดง จ.สระบุรี	๐๘๕-๐๗๒๘๙๘๘
๒๓	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีรัชชัยพืชผล ๒๒ ม.๑๐ ถ.พหลโยธิน ต.ห้วยขมิ้น อ.หนองแค จ.สระบุรี	๐๓๖-๓๗๑๒๒๕, ๐๘๑-๔๐๘๙๗๘๓
๒๔	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟเต๊กกี้ ๔๑/๑ ม.๑๒ ต.คชสิทธิ์ อ.หนองแค จ.สระบุรี	๐๓๖-๓๗๕๐๓๙
๒๕	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟพงษ์สวัสดิ์สระบุรี ๙ ม.๒ ถ.มิตรภาพ ต.ดิ่งชัน อ.เมือง จ.สระบุรี	๐-๓๖๗๓-๑๑๓๔
๒๖	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไพมิตรสัมพันธ์ ๓๓ ม.๑๔ ถ.พหลโยธิน ต.ห้วยบง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี	๐-๓๖๓๖-๙๔๒๑-๒

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี (กันยายน ๒๕๖๑)

พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสระบุรี

ลำดับ	พันธุ์ข้าว	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่ปลูก (ไร่)
๑	กข ๑๓	๑	๙.๒๕
๒	กข ๑๕	๒	๒๓
๓	กข ๑๗	๑	๑๐
๔	กข ๑๙	๑	๑๑.๒๕
๕	กข ๒๑	๑	๒๖
๖	กข ๒๙ (ชัยนาท๘๐)	๘	๑๕๔.๗๕
๗	กข ๓	๖	๙๔.๓๙
๘	กข ๓๑ (ปทุมธานี๘๐, ซีอีโอ)	๔,๗๐๙	๑๒๘,๐๐๒.๐๙
๙	กข ๓๓ (หอมอุบล๘๐)	๒	๑๗.๗๕
๑๐	กข ๓๕ (รังสิต๘๐)	๖๕๗	๑๒,๖๔๓.๓๗
๑๑	กข ๓๗	๒	๔๐.๕๐
๑๒	กข ๓๙	๗	๖๖
๑๓	กข ๔๑	๑,๑๘๖	๓๖,๗๗๗
๑๔	กข ๔๓	๘	๑๔๙.๒๕
๑๕	กข ๔๕	๖	๕๙.๒๕
๑๖	กข ๔๗	๖๕๔	๑๖,๕๑๕.๕๐
๑๗	กข ๔๙	๑,๖๓๘	๔๑,๕๐๙.๒๔
๑๘	กข ๕	๑	๑๘
๑๙	กข ๕๑	๙	๑๔๙
๒๐	กข ๕๓	๒	๖๑.๗๕
๒๑	กข ๕๗	๑,๓๕๖	๓๒,๗๔๘.๘๙
๒๒	กข ๗	๑๕	๓๑๑
๒๓	กข ๖๑	๒๕๕	๔,๘๕๗.๑๐
๒๔	กข ๕๙	๑๐	๑๔๒.๕๐
๒๕	กข ๗๑	๓๐	๖๗๘
๒๖	ซีพี III	๕	๘๓.๒๕
๒๗	ชัยนาท ๑	๒๖๓	๕,๐๔๒.๔๓
๒๘	พิษณุโลก ๖๐-๒	๑	๑๓.๕๐
๒๙	พิษณุโลก ๘๐	๓	๓๔.๗๕
๓๐	พิษณุโลก ๓	๖	๘๖.๒๕
๓๑	พิษณุโลก ๒	๑๗๐	๔,๖๙๕.๒๐
๓๒	หอมพิษณุโลก	๑๑	๒๕๑.๕๐
๓๓	ปทุมธานี ๑	๑๕๖	๓,๕๓๒.๙๖
๓๔	ข้ามหอมปทุม	๗๘๔	๒๑,๔๙๐.๓๗
๓๕	ปทุมธานี ๖๐	๓	๖๓

ลำดับ	พันธุ์ข้าว	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่ปลูก (ไร่)
๓๖	สุพรรณิณ ๓๕	๔๔	๘๒๔
๓๗	สุพรรณิณ ๑	๓,๑๓๔	๙๓,๘๒๒.๔๓
๓๘	สุพรรณิณ ๒	๓	๓๘.๕๐
๓๙	สุพรรณิณ ๓	๒๒	๓๑๘.๒๕
๔๐	สุพรรณิณ ๖๐	๕	๗๗
๔๑	หอมสุพรรณิณ	๑๒	๓๑๑.๒๕
๔๒	ขาวเกษตร	๒	๑๒.๒๕
๔๓	ไรซ์เบอร์รี่	๕๘	๖๗๑.๘๖
๔๔	หอมชลสิทธิ์	๑	๕.๗๕
๔๕	หอมนิล	๔	๔๖.๕๐
๔๖	แจ็กเซย	๙๔	๑,๔๖๙.๖๑
๔๗	แจ็กเซย ๑	๔๓	๖๓๓.๗๕
๔๘	แจ็กเซย ๔	๑	๑๐

สรุป ๑๐ อันดับ พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูกในจังหวัดสระบุรี

๑. กข ๓๑ (ปทุมธานี๘๐, ซีอีโอ)
๒. สุพรรณิณ ๑
๓. กข ๔๙
๔. กข ๕๗
๕. กข ๔๑
๖. ข้าวหอมปทุม
๗. กข ๓๕ (รังสิต๘๐)
๘. กข ๔๗
๙. ชัยนาท ๑
๑๐. กข ๖๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑)

สถานการณ์การผลิตข้าวภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร

(Rice production situation under Integrated Rice Production and Marketing Plan)

สถานการณ์การผลิตข้าวภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรอันเนื่องจากสถานการณ์การผลิตของประเทศมีอุปทานที่มากกว่าอุปสงค์ทำให้ผลผลิตข้าวไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดประเทศไทย มีเนื้อที่ปลูกข้าว เป็นอันดับ ๕ ของโลก รองจาก อินเดีย จีน อินโดนีเซีย และบังคลาเทศ ได้ผลผลิตข้าวมากเป็นอันดับที่ ๖ รองจาก จีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ และเวียดนาม และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่อยู่ในอันดับที่ ๒๑ ของโลก สภาพการผลิตข้าวของประเทศไทยในรอบ ๑๓ ปีที่ผ่านมา มีเนื้อที่ เพาะปลูกข้าวอยู่ระหว่าง ๕๗ - ๖๕ ล้านไร่ ผลผลิตข้าวอยู่ระหว่าง ๒๒ - ๒๕ ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ของข้าวไทยอยู่ระหว่าง ๔๒๗- ๔๔๐ กิโลกรัม สภาพการผลิตข้าวของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่ายังมีปัญหาการผลิตในหลายด้าน ได้แก่ อุปทานมากกว่าอุปสงค์อยู่ถึง ๕.๘ ล้านตันข้าวเปลือก ความไม่เป็นธรรมชานาถูกเอารัดเอาเปรียบ มาตรฐานข้าวหอมมะลิมิมาตรฐานเดียว การบริหารจัดการพันธุ์ข้าวไม่ทั่วถึง ไม่เพียงพอ งานวิจัยมีปัญหาในการทำให้เป็นสินค้าและนำมาใช้ในอุตสาหกรรม ไม่มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม และข้อมูลข่าวสารมีหลายแหล่งมากเกินไปเกิดความสับสนจำเป็นต้องมีการวางแผนการปลูกข้าวใช้อุปสงค์เป็นตัวตั้งในการกำหนดแผนการผลิต และแบ่งการเพาะปลูกให้สอดคล้องตามความเหมาะสมกับพื้นที่ รัฐบาลจึงมีนโยบายให้จัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรขึ้นโดยในปี ๒๕๕๙/๖๐ กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดอุปสงค์ไว้ ๒๕.๐๑ ล้านตันข้าวเปลือก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดอุปทาน ๒๗.๑๗ ล้านตันข้าวเปลือกและประกาศพื้นที่ส่งเสริมการปลูกข้าว รอบที่ ๑ เป็นเป้าหมายพื้นที่และผลผลิตข้าว จำนวน ๕๔.๘๐ ล้านไร่ และ ๒๒.๘๙ ล้านตันข้าวเปลือก ผลการดำเนินงานปรากฏว่ามีการปลูกข้าวเป็นพื้นที่ ๕๘.๑๐ ล้านไร่ ผลต่างพื้นที่ปลูกสูงกว่าเป้าหมาย ๓.๓๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๐๒ โดยกลุ่มข้าวหอมมะลิและข้าวอื่นๆ (ข้าวสีและข้าวอินทรีย์) มีพื้นที่ปลูกต่ำกว่าเป้าหมายในขณะที่กลุ่มข้าวหอมปทุม กลุ่มข้าวเจ้า และข้าวเหนียว มีพื้นที่ปลูกสูงกว่าเป้าหมายเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายภาค พบว่าในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีพื้นที่ปลูกข้าวเกินเป้าหมาย ส่วนภาคใต้มีพื้นที่ปลูกข้าวต่ำกว่าเป้าหมาย และคาดว่าจะรอบที่ ๑ จะได้ผลผลิตข้าวรวม ๒๕.๕๓ ล้านตัน เกินกว่าเป้าหมาย ๒.๖๔ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๓ และทุกกลุ่มข้าวจะได้ผลผลิตสูงกว่าเป้าหมาย โดยกลุ่มข้าวหอมมะลิตคาดว่าจะได้ผลผลิตมากที่สุด ๑๐.๐๘ ล้านตัน รองลงมาเป็นกลุ่มข้าวเจ้า กลุ่มข้าวเหนียว และกลุ่มข้าวหอมปทุม จำนวน ๘.๒๑ ๖.๐๙ และ ๑.๐๙ ล้านตัน ตามลำดับ สำหรับการปลูก ข้าวรอบที่ ๒ ได้ประกาศพื้นที่ส่งเสริมการปลูกข้าว เป็นเป้าหมายพื้นที่และผลผลิตข้าวจำนวน ๖.๙๔ ล้านไร่ และ ๔.๓๖ ล้านตัน ปรากฏว่ามีการปลูกข้าวแล้ว ๙.๖๗ ล้านไร่ เกินกว่าเป้าหมาย ๒.๗๓ ล้านไร่ ภาพรวมของปีการผลิต ๒๕๕๙/๖๐ คาดว่าผลผลิตข้าวจะได้มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการดำเนินงานตามมาตรการต่างๆ ทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพ ผลผลิต และการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาและลดการปลูกข้าว รวม ๑๑ โครงการ ในการช่วยเหลือชาวนา การสนับสนุนการปรับเปลี่ยนจากข้าวไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลผลิตตอบแทนที่ดีกว่า และการปรับพื้นที่การปลูกข้าวไปเป็นเกษตรกรรมทางเลือกหรือปลูกพืชอายุสั้น พบว่าไม่สามารถควบคุมพื้นที่และปริมาณการผลิตข้าวให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ มีปัญหาอุปสรรค ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศประสพธรรมชาติ แม้ว่าจะมีแรงจูงใจจากโครงการสนับสนุนภาครัฐ แต่มีหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ยู่งยากซับซ้อน โครงการล่าช้า เกษตรกรไม่มั่นใจในผลตอบแทนที่ปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นขาดแรงจูงใจและจำนวนเครื่องเกี่ยวขาดไม่เพียงพอ เป็นต้น ผลสำรวจความคิดเห็นของชาวนาในกรณีที่

ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไปปลูกพืชอื่นได้ พบว่าชาวนาเคยปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชใช้น้ำน้อยแต่ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต บางรายคิดว่าไม่มีความชำนาญในการปลูกพืชอื่นทดแทน รวมกลุ่มกันไม่ได้และการทำเกษตรผสมผสานต้องใช้ต้นทุนสูงไม่มั่นใจว่าจะมีตลาดรองรับ จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการดำเนินงาน ได้แก่ การวางแผนและกำหนดมาตรการควบคุมที่ชัดเจน ปรับปรุงหลักเกณฑ์โครงการและสร้างการรับรู้แก่ชาวนา ปรับปรุงระบบ และสร้างแรงจูงใจการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและปรับปรุงการบริหารจัดการรถเกี่ยวводข้าวให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาให้การผลิตข้าวของประเทศประสบผลสำเร็จต่อไป

แผนปฏิบัติงาน

โครงการภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒

ความเป็นมาแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร

เนื่องจากในปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓ รัฐบาลมีนโยบายให้ดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ต่อมาในปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๖ รัฐบาลมีนโยบายให้ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกทำให้ชาวนาเร่งรอบการปลูกข้าว เน้นปริมาณข้าวโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพข้าว มีข้าวในสต็อกมากถึง ๑๘ ล้านตันข้าวสาร แต่ระบายข้าวได้น้อย ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกตกต่ำในปี ๒๕๕๘ ประเทศไทยประสบภัยแล้ง ส่งผลให้การเพาะปลูกข้าวนาปรังลดลงมาก ต่อมาในปี ๒๕๕๙ การผลิตและการตลาดข้าวยังประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอุปทานข้าวมากกว่าอุปสงค์ ชาวนาถูกเอารัดเอาเปรียบ คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว จึงมีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการคลัง จัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ซึ่งเป็นการบริหารจัดการสินค้าข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต การสีแปรสภาพ จนถึงการตลาด โดยใช้หลักการตลาดนำการผลิต แยกตลาดข้าวทั่วไปกับตลาดเฉพาะ เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต สร้างความเป็นธรรมในการขายข้าวของชาวนา การจัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรเป็นครั้งแรก ปี ๒๕๕๙ โดยปรับกระบวนการทัศน์สำคัญในการพัฒนาข้าวไทย

๑. ใช้การตลาดนำการผลิต มีการวางแผนการผลิตและการตลาดข้าว ให้อุปทานสมดุลกับอุปสงค์ โดยนำอุปสงค์เป็นตัวตั้งในการกำหนดการผลิต

๒. แยกตลาดทั่วไป (Mass Market) กับตลาดข้าวเฉพาะ (Niche Market) โดยแบ่งแผนการส่งเสริม การตลาดตามลักษณะของตลาดข้าว

๓. ปรับโครงสร้างการผลิตครบวงจร โดยในพื้นที่ที่เหมาะสมการปลูกข้าวจะส่งเสริมสนับสนุนให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่วนในพื้นที่ไม่เหมาะสมให้ปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวไปปลูกพืชอื่น หรือทำกิจกรรมอื่นที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าการปลูกข้าว รวมทั้งให้มีการลดรอบการทำนาในรอบที่ ๒ โดยส่งเสริมให้ปลูกพืชหมุนเวียนหลังนา เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

๔. สร้างความเป็นธรรม และบูรณาการ โดยสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชาวนาในการนาข้าวไปขาย โดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบในการชั่งน้ำหนักการวัดความชื้น มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการประสานงาน บูรณาการร่วมกันมากขึ้น ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๔ กระทรวงหลัก (กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการคลัง (ธ.ก.ส.) ทั้งนี้ แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบันปี ๒๕๖๑ เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นปีที่ ๓ แผนดังกล่าวประกอบด้วย ๕ ช่วง ได้แก่

- ๑) ช่วงการกำหนดอุปสงค์ และอุปทาน
- ๒) ช่วงการผลิต
- ๓) ช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว
- ๔) ช่วงการตลาดในประเทศ
- ๕) ช่วงการตลาดต่างประเทศ โดยการดำเนินงานตามแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ มีผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

๑) ราคาข้าวขยับตัวสูงขึ้นและมีเสถียรภาพมากขึ้น โดยปัจจุบันข้าวหอมมะลิมีราคาสูงถึงตันละ ๑๗,๐๐๐ บาท ข้าวหอมปทุมตันละ ๑๒,๐๐๐ บาท และข้าวเจ้าตันละ ๘,๕๐๐ บาท ซึ่งเป็นผลมาจากการควบคุมปริมาณการผลิตข้าวให้สมดุลกับความต้องการของตลาดให้อยู่ในระดับปีละ ๓๑ - ๓๒ ล้านตัน ข้าวเปลือก ดึงอุปทานส่วนเกินในช่วงข้าวออกสู่ตลาดมากได้ถึง ๖.๒ ล้านตันข้าวเปลือก สามารถระบายข้าวในสต็อกได้มากถึง ๑๔.๔๘ ล้านตันข้าวสาร เหลือเพียง ๓.๔๓ ล้านตันข้าวสาร รวมทั้งตลาดโลกมีความต้องการซื้อข้าวสูงทำให้ไทยส่งออกข้าวได้มาก

๒) การผลิตข้าวมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยต้นทุนการผลิตลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๖๐ โดยข้าวนาปีลดจากตันละ ๑๐,๖๐๓ บาท เหลือตันละ ๙,๗๕๒ บาท ลดลงตันละ ๘๕๑ บาท ส่วนข้าวนาปรังลดจากตันละ ๙,๐๑๔ บาท เหลือตันละ ๗,๓๕๖ บาท ลดลงตันละ ๑,๖๕๘ บาท และผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๘ กับปี ๒๕๖๐ ข้าวนาปีเพิ่มขึ้นจากไร่ละ ๔๑๔ กิโลกรัม เป็นไร่ละ ๔๒๔ กิโลกรัม เพิ่มขึ้นไร่ละ ๑๐ กิโลกรัม ข้าวนาปรังเพิ่มจากไร่ละ ๖๔๗ กิโลกรัม เป็นไร่ละ ๖๖๖ กิโลกรัม เพิ่มขึ้นไร่ละ ๑๙ กิโลกรัม สำหรับปี ๒๕๖๑ เป็นปีที่ ๓ ที่ได้มีการจัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ซึ่งโครงการต่างๆ บางส่วนได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ ปี ๒๕๖๑ (ตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี ๒๕๖๐) ไปแล้ว

อุปสงค์ข้าว (Demand) และอุปทานข้าว(Supply)

สำหรับการผลิต ปี ๒๕๖๑/๖๒

กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดอุปสงค์ข้าว (Demand) และอุปทานข้าว (Supply) สำหรับการผลิต ในปี ๒๕๖๑/๖๒ มีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การกำหนดความต้องการใช้ข้าว สำหรับการผลิต ปี ๒๕๖๑/๖๒ คณะทำงานวางแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจรในการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมกิตติยากรวรลักษณ์ ชั้น ๔ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยมีปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานการประชุม และรองอธิบดีกรมการค้าภายใน (นางสาวสุทัศนีย์ ราชเรืองระบิน) เป็นฝ่ายเลขานุการ เห็นชอบกรอบเป้าหมายความต้องการใช้ข้าวสำหรับการผลิตปี ๒๕๖๑/๖๒ ภายใต้ตลาดนำการผลิต (Demand Driven) ๓๐.๔๒ ล้านตันข้าวเปลือก และมีมติมอบหมายกรมการค้าภายในดำเนินการตามข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นที่ประชุม ๒ ประเด็นหลัก ได้แก่ (๑) การปรับแก้ไขชื่อจาก “ข้าวปทุมธานี” เป็น “ข้าวหอมไทย” และแยกเป็น ข้าวหอมปทุม (พันธุ์ปทุมธานี ๑) และข้าวหอมอื่นๆ ตามที่สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยและสมาคมโรงสีข้าวไทยเสนอและ (๒) พิจารณา ความสามารถ ความเป็นไปได้และรูปแบบการส่งเสริมการผลิตข้าวใหม่ (ข้าวพันธุ์ กข๒๑ และ กข๕๙ ปริมาณ ๑ ล้านตันข้าวสาร เพื่อใช้ส่งออก) และข้าวพันธุ์ กข๔๓ ปริมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ตันข้าวสาร (เพื่อใช้ส่งออก บริโภค และอุตสาหกรรม) ให้มีความชัดเจน

กรมการข้าวได้จัดประชุมหารือร่วมกับ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย สมาคมโรงสีข้าวไทย และสมาคมชาวนาและเกษตรกรไทย เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมรวงข้าว ชั้น ๒ อาคารกรมการข้าว เพื่อพิจารณาความต้องการและความสามารถในการผลิตข้าว โดยเฉพาะข้าวนิ่ม และข้าวพันธุ์ กข๔๓ ผลการประชุม ปรากฏว่ามีความต้องการใช้ข้าวสำหรับการผลิต ปี ๒๕๖๑/๖๒ จำนวน ๓๐.๕๒๔ ล้านตันข้าวเปลือก เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาที่ ๒๙.๕๐ ล้านตันข้าวเปลือก หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๔๗ โดยจำแนกรายละเอียด ดังนี้

(๑) เพื่อการส่งออก รวม ๑๔.๖๙๑ ล้านตันข้าวเปลือก หรือ ๙.๕๕๕ ล้านตันข้าวสาร โดยสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยได้แจ้งความต้องการข้าวนิ่ม (กข๒๑ และ กข.๕๙) ที่มีศักยภาพในการส่งออก ซึ่งในปัจจุบันเวียดนามสามารถส่งออกข้าวนิ่มได้ปีละไม่น้อยกว่า ๒ ล้านตัน และมีอัตราขยายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในตลาดจีน ดังนั้นไทยที่เป็นผู้ส่งออกข้าวสำคัญของโลกจึงควรมีการส่งเสริมทั้งด้านการผลิตและการตลาดเพื่อรักษาตลาดส่งออกข้าวไทยไว้

(๒) เพื่อการบริโภค รวม ๑๒.๐๔๕ ล้านตันข้าวเปลือกหรือ ๗.๘๓๐ ล้านตันข้าวสาร โดยกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีแผนส่งเสริมบริโภคข้าว กข๔๓ ที่เป็นข้าวที่มีดัชนีน้ำตาลปานกลาง มีกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคเป็นผู้ป่วยต้องการควบคุมระดับน้ำตาล หรือผู้ที่รักษาสุขภาพ

(๓) เพื่อใช้ในอุตสาหกรรม รวม ๒.๔๐ ล้านตันข้าวเปลือกหรือ ๑.๕๖๑ ล้านตันข้าวสารคงที่จากปีที่ผ่านมา

(๔) เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ รวม ๑.๓๘๙ ล้านตันข้าวเปลือก ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดเป้าหมายการผลิตข้าว ๓๓.๔๒๒ ล้านตันข้าวเปลือก (ตารางที่ ๑) ดังนี้

ตารางที่ 1 ปริมาณความต้องการใช้ข้าว (Demand) และเป้าหมายการผลิต ปี 2561/62

ชนิดข้าว	ปริมาณความต้องการใช้ข้าว (Demand)								เป้าหมายการผลิตข้าว
	การส่งออก		การบริโภค		อุตสาหกรรม		ทำเมล็ดพันธุ์	รวม	
	ล้านตันข้าวเปลือก	ล้านตันข้าวสาร	ล้านตันข้าวเปลือก	ล้านตันข้าวสาร	ล้านตันข้าวเปลือก	ล้านตันข้าวสาร	ล้านตันข้าวเปลือก	ล้านตันข้าวเปลือก	
1. ข้าวหอมมะลิ	2.770	1.800	3.050	1.980	0.080	0.052	0.519	6.419	9.317
1.1 ข้าวหอมมะลิ	2.216	1.440	2.440	1.584	0.064	0.042	0.456	5.176	8.074
1.2 ข้าวขมจังหวัด	0.554	0.360	0.610	0.396	0.016	0.010	0.063	1.243	1.243
2 ข้าวขมชัย	0.770	0.500	0.810	0.530	-	-	0.029	1.609	1.609
3. ข้าวเจ้า	10.462	6.800	2.030	1.320	2.210	1.437	0.531	15.232	15.232
3.1 ข้าวเจ้าพื้นนิ่ม	1.538	1.000	-	-	-	-	0.078	1.616	1.616
3.2 ข้าวเจ้าพื้นแข็ง	5.385	3.500	2.030	1.320	2.210	1.437	0.273	9.898	13.616
3.3 ข้าวเหนียว	3.538	2.300	-	-	-	-	0.180	3.718	3.718
4. ข้าวเหนียว	0.620	0.400	5.970	3.880	0.110	0.072	0.304	7.004	7.004
5. ข้าวเฉพาะ	0.069	0.045	0.185	0.120	-	-	0.006	0.260	0.260
5.1 ข้าว กข 43	0.023	0.015	0.077	0.050	-	-	0.003	0.103	0.103
5.2 ข้าวอินทรีย์	0.023	0.015	0.054	0.035	-	-	0.003	0.080	0.080
5.3 ข้าวสีอื่นๆ	0.023	0.015	0.054	0.035	-	-	0.0004	0.077	0.077
รวม	14.691	9.545	12.045	7.830	2.400	1.561	1.389	30.524	33.422

ทั้งนี้ ได้กำหนดสัดส่วนความต้องการข้าวหอมมะลิต่อข้าวหอมจังหวัด คือ ๘๐ : ๒๐ และกำหนดสัดส่วนข้าวเจ้า /ข้าวขาวต่อข้าวหนึ่ง คือ ๗๐:๓๐ ตามมติที่ประชุมคณะทำงานวางแผนการผลิต และการตลาดข้าวครบวงจร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๐ และข้าวเจ้าพื้นนุ่มจะกำหนดเฉพาะความต้องการเพื่อการส่งออกเท่านั้น ส่วนข้าวหอมไทย ยังไม่ได้แยกออกเป็นข้าวหอมปทุมและข้าวหอมอื่นๆ เนื่องจากส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๙๐ เป็นข้าวหอมปทุม

ทั้งนี้ ชนิดข้าวแต่ละชนิด ดังนี้

๑) ข้าวหอมมะลิ หมายถึง ๑) ข้าวหอมมะลิ (ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ และ กข๑๕) และข้าวหอม จังหวัด (ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ หรือ กข๑๕ ที่ปลูกนอกพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๐ จังหวัด และภาคเหนือ ๓ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา)

๒) ข้าวหอมไทย หมายถึง ข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๑ (มีสัดส่วนประมาณ ๙๐%) กข๓๓ กข๕๑ หอมสุพรรณ หอมคลองหลวง ๑ หอมพิษณุโลก ๑

๓) ข้าวเจ้า

๓.๑) ข้าวขาวพื้นนุ่ม หมายถึง ข้าวเจ้าที่มีอะมิโลสต่ำ ไม่เกินร้อยละ ๒๐ ยกเว้นข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมไทย ได้แก่ พันธุ์ กข๒๑ กข๓๙ กข๔๕ กข๓๓ กข๕๙ กข๖๕ พิษณุโลก๘๐ นางมล เอส-๔ (พันธุ์ กข๒๑ กข๕๙ เป็นข้าวที่ผู้ส่งออก ต้องการให้มีการส่งเสริมการเพาะปลูกเพื่อส่งออก)

๓.๒) ข้าวขาวพื้นแข็ง/ข้าวหนึ่ง หมายถึง ข้าวเจ้าพันธุ์ต่างๆ ที่มีอะมิโลสสูง มากกว่าร้อยละ ๒๕

๔) ข้าวเหนียว

๕) ข้าวเฉพาะ

๕.๑) ข้าว กข ๔๓

๕.๒) ข้าวอินทรีย์

๕.๓) ข้าวสีอื่นๆ

การวางแผนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ รอบที่ ๑ และ รอบที่ ๒

กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดอุปสงค์ข้าวสำหรับใน ปี ๒๕๖๑/๖๒ ที่จำนวน ๓๐.๕๒๔ ล้านตัน ข้าวเปลือก และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดอุปทาน หรือเป้าหมายการผลิตข้าว ๓๓.๔๒๑ ล้านตัน ข้าวเปลือกแล้วนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้การวางแผนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ และกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี๒๕๖๑/๖๒ รอบที่ ๑ ดังนี้

๑. การวางแผนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒

กรมการข้าว ได้กำหนดแผนการผลิตข้าวปี ๒๕๖๑/๖๒ จำนวน ๗๐.๔๒ ล้านไร่ ผลผลิต ๓๓.๔๒๑ ล้านตัน ข้าวเปลือก แบ่งเป็น รอบที่ ๑ จำนวน ๕๘.๒๑ ล้านไร่ ผลผลิต ๒๕.๓๓๖ ล้านตันข้าวเปลือก และรอบที่ ๒ จำนวน ๑๒.๒๑ ล้านไร่ ผลผลิต ๘.๐๘๕ ล้านตันข้าวเปลือก (ตารางที่ ๒) ดังนี้

ตารางที่ ๒ สรุปแผนการผลิตข้าว ปี 2561/62

ชนิดข้าว	พม. กำหนด ใช้ข้าว (ล้านตัน)	กช. กำหนด เป้าหมาย การผลิต ข้าว (ล้านตัน)	รอบที่ 1			รอบที่ 2			รวม		
			พื้นที่ (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	พื้นที่ (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อ ไร่(กก.)	พื้นที่ (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
1. ข้าวหอมมะลิ	6.419	9.317	26.09	9.341	358	-	-	-	26.09	9.341	358
1.1 ข้าวหอมมะลิ	5.176	8.074	23.27	8.098	348	-	-	-	23.27	8.098	348
1.2 ข้าวหอมจังหวัด	1.243	1.243	2.82	1.243	441	-	-	-	2.82	1.243	441
2. ข้าวหอมไทย	1.609	1.609	1.03	0.709	688	1.29	0.900	699	2.32	1.609	694
3. ข้าวเจ้า	15.232	15.232	14.84	8.981	605	9.33	6.252	670	24.17	15.233	630
3.1 ข้าวเจ้าพื้นนุ่ม	1.616	1.616	0.74	0.493	662	1.70	1.124	662	2.44	1.617	662
3.2 ข้าวเจ้าพื้นแข็ง/ ข้าวเหนียว	13.616	3.616	14.10	8.488	602	7.63	5.128	672	21.73	13.616	627
4. ข้าวเหนียว	7.004	7.004	15.78	6.107	387	1.53	0.897	588	17.31	7.004	405
5. ข้าวตลาดเฉพาะ	0.260	0.260	0.47	0.198	423	0.06	0.036	561	0.53	0.234	440
5.1 ข้าวพันธุ์ กช	0.103	0.103	0.12	0.067	561	0.06	0.036	561	0.18	0.103	561
5.2 ข้าวอินทรีย์	0.080	0.080	0.28	0.105	376	-	-	-	0.28	0.105	376
5.3 ข้าวสี	0.077	0.077	0.07	0.026	376	-	-	-	0.07	0.026	376
รวม	30.524	33.422	58.21	25.336	435	12.21	8.085	662	70.42	33.421	475

หมายเหตุ 1. ผ่านมติที่ประชุมคณะทำงานกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าวและปรับลดพื้นที่ไม่เหมาะสม ครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 15 มี.ค. 2561

2. ผลผลิตต่อไร่ รอบที่ 1 ใช้ผลการพยากรณ์ข้าวนาปี ปี 2561/62 และ รอบที่ 2 ใช้ผลการพยากรณ์ข้าวนาปรัง ปี 2561

3. กช. กำหนดเป้าหมายการผลิตข้าวหอมมะลิตั้งสูงกว่าความต้องการ เนื่องจากชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ยังคงปลูกข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีราคาสูงกว่าข้าวอื่น และเป็นวิถีชีวิต ปลูกได้เพียงรอบเดียว อย่างไรก็ตาม ปริมาณการผลิตที่ได้จะต่ำกว่าเป้าหมาย เนื่องจากประสบภัยธรรมชาติ

4. ข้าวขาวพื้นนุ่ม หมายถึง ข้าวเจ้าที่มีปริมาณอมิโลสต่ำ ไม่เกินร้อยละ 20 ยกเว้นข้าวหอมมะลิและข้าวหอมไทย ได้แก่ พันธุ์ กช21 กช39 กช45 กช53 กช59 กช65 พิษณุโลก 60-1 พิษณุโลก 80 และนางมล เอส-4 โดยข้าวพันธุ์ กช21 กช59 เป็นข้าวที่ผู้ส่งออกต้องการให้มีการส่งเสริมการเพาะปลูก เพื่อส่งออก

5. ข้าวขาวพื้นแข็ง/ข้าวเหนียว หมายถึง ข้าวเจ้าพันธุ์ต่างๆ ที่มีอมิโลสสูง มากกว่าร้อยละ 25

๒.๒ คณะทำงานกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าวและปรับลดพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ได้มีการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑ เพื่อพิจารณาจัดทำข้อมูลการวางแผนการผลิตข้าวปี ๒๕๖๑/๖๒ และการกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ รอบที่ ๑ ที่ประชุมเห็นว่า หากจะกำหนดพื้นที่เป้าหมายฯ ตามที่จังหวัดคาดการณ์ คือ ๕๙.๓๕ ล้านไร่ โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ที่มีพื้นที่คาดการณ์ปลูกข้าว ๒๔.๑๓ ล้านไร่ เมื่อคาดการณ์ผลผลิตแล้ว ผลผลิตข้าวหอมมะลิจะมากถึง ๘.๓๙๗ ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งเมื่อรวมกับข้าวหอมจังหวัด ที่มีพื้นที่คาดการณ์ปลูกข้าว ๓.๑๐ ล้านไร่ คาดการณ์ผลผลิต ๑.๓๖๗ ล้านตันข้าวเปลือก จะทำให้ผลผลิตในกลุ่มข้าวหอมมะลิจะมากถึง ๙.๗๖๔ ล้านตันข้าวเปลือก แม้ว่าผลผลิตของปีการผลิตที่ผ่านมาราคาข้าวหอมมะลิจะสูง เนื่องจากผลผลิตข้าวหอมมะลิไม่เพียงพอกับความต้องการ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติก็ไม่ควรกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมฯ ตามที่จังหวัดคาดการณ์ควรต้องมีการควบคุมบ้าง เพื่อลดผลกระทบด้านราคาที่น่าจะเป็นเหตุผลให้พ่อค้าเอาเป็นข้ออ้างในการกำหนดราคาซื้อข้าวเปลือกที่ไม่เป็นธรรมแก่เกษตรกร และควรให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับทราบและเข้าใจนโยบายของภาครัฐเพื่อประโยชน์ของตัวเกษตรกรเอง ที่ประชุมคณะทำงานฯ จึงมีมติมอบหมายฝ่ายเลขานุการคณะทำงานฯ ไปพิจารณาปรับปรุงพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าวหอมมะลิและข้าวหอมจังหวัด โดยนำข้อมูลผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร และผลการพยากรณ์การผลิตข้าวของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรมาพิจารณาร่วมด้วย พร้อมทั้งพิจารณาแยกข้าวเจ้าออกเป็น ข้าวเจ้าพื้นนุ่ม ข้าวเจ้าพื้นแข็ง และข้าว กข๔๓ ให้สอดคล้องกับการกำหนดความต้องการใช้ข้าว ซึ่งฝ่ายเลขานุการคณะทำงานฯ พิจารณาแล้ว เห็นควรกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ รอบที่ ๑ (ตารางที่ ๓) ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อมูลคาดการณ์พื้นที่ปลูกข้าวและการกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี 2561/62 รอบที่ 1

ชนิดข้าว	ปี 2561/62 รอบที่ 1					
	ข้อมูลคาดการณ์พื้นที่ปลูกข้าว			การกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมฯ		
	พื้นที่ (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	พื้นที่ (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
1. ข้าวหอมมะลิ	27.23	9.764	358	26.09	9.341	358
1.1 ข้าวหอมมะลิ	24.13	8.397	348	23.27	8.098	348
1.2 ข้าวหอมจังหวัด	3.10	1.367	441	2.82	1.243	441
2. ข้าวหอมไทย	1.03	0.709	688	1.03	0.709	688
3. ข้าวเจ้า	14.96	9.006	602	14.84	8.981	605
3.1 ข้าวเจ้าพื้นนุ่ม	n/a	n/a	n/a	0.74	0.493	662
3.2 ข้าวเจ้าพื้นแข็ง/ข้าวเหนียว	n/a	n/a	n/a	14.10	8.488	602
4. ข้าวเหนียว	15.78	6.107	387	15.78	6.107	387
5. ข้าวตลาดเฉพาะ	0.35	0.131	752	0.47	0.198	423
5.1 ข้าวพันธุ์ กข43	-	-	-	0.12	0.067	561
5.2 ข้าวอินทรีย์	0.28	0.105	376	0.28	0.105	376
5.3 ข้าวสี	0.07	0.026	376	0.07	0.026	376
รวม	59.35	25.717	433	58.21	25.336	435

ทั้งนี้ มีแนวทางการกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ รอบที่ ๑ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าวหอมไทย ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวอินทรีย์ และข้าวสี เท่ากับ ที่จังหวัดคาดการณ์ ส่วนข้าวในกลุ่มข้าวหอมมะลิมิแนวทางการกำหนดพื้นที่เป้าหมายฯ ดังนี้

๑) **ข้าวหอมมะลิ** ใช้ตัวเลขตามข้อมูลผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี ๒๕๖๐/๖๑ รอบที่ ๑ จำนวน ๒๓.๒๗ ล้านไร่

๒) **ข้าวหอมจังหวัด** มีการปรับลดจากที่จังหวัดคาดการณ์ ๓.๑๐ ล้านไร่ เป็น ๒.๘๒ ล้านไร่ ให้สอดคล้องกับความต้องการข้าว ดังนี้

๒.๑) ถ้าตัวเลขที่จังหวัดคาดการณ์ น้อยกว่า ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๐/๖๑ ให้ใช้ตัวเลขที่จังหวัดคาดการณ์ ซึ่งมี ๒๑ จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี สระบุรี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี ปราจีนบุรี สระแก้ว สมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม กาญจนบุรี สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

๒.๒) ถ้าตัวเลขที่จังหวัดคาดการณ์ มากกว่า ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ปี ๒๕๖๐/๖๑ ให้ใช้ตัวเลข ข้อมูลทะเบียนเกษตรกรฯ ซึ่งมี ๑๙ จังหวัด ได้แก่ ลำปาง ลำพูน สุโขทัยแพร่ น่าน เพชรบูรณ์ ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา นครนายก ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ตราด ระยอง ชลบุรี และราชบุรี ยกเว้น จังหวัดสุพรรณบุรี ที่แจ้งว่าไม่มีการปลูกข้าวหอมจังหวัด แต่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน ๕๖,๕๗๕ ไร่ จึงใช้ตัวเลขข้อมูลทะเบียนเกษตรกรฯ

๒.๓) ใช้ตัวเลขที่จังหวัดคาดการณ์ ได้แก่ ภาคใต้ ๑๔ จังหวัด ประกอบด้วย ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เนื่องจากเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกไม่มาก

ทั้งนี้ พบว่า ตัวเลขภาพรวมยังเกินเป้าหมาย จึงมีการปรับลดตามสัดส่วนพื้นที่ในจังหวัดที่มีพื้นที่ ปลูกระดับ ๕๐,๐๐๐ ไร่ขึ้นไป ซึ่งมี ๑๒ จังหวัด ได้แก่ ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ลพบุรี สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และกาญจนบุรี

สำหรับข้าวเจ้า ที่ใช้ตัวเลขตามที่จังหวัดคาดการณ์ มีการพิจารณาแยกชนิดข้าวเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดความต้องการใช้ข้าวแยกเป็น ดังนี้

(๑) **ข้าวเจ้าพื้นนุ่ม** กำหนดพื้นที่เป้าหมาย ๐.๗๔ ล้านไร่ และพิจารณาแยกออกเป็นรายจังหวัด โดยใช้สัดส่วนข้อมูลพื้นที่จากทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี ๒๕๖๐/๖๑ เฉพาะจังหวัดที่มีสัดส่วนการปลูกมาก จำนวน ๑๑ จังหวัด ได้แก่ ตาก กำแพงเพชร อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว

(๒) **ข้าว กข๔๓** ใช้พื้นที่ตามแผนดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวเพื่อสุขภาพ: กข๔๓ โดยกำหนดเป้าหมายจำนวน ๐.๑๒ ล้านไร่ จำนวน ๑๐ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี ปทุมธานี กาญจนบุรี และจังหวัดเพชรบุรี

(๓) **ข้าวขาวพื้นแข็ง/ข้าวหนึ่ง** เป็นพื้นที่ปลูกคงเหลือ หลังจากหักพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าพื้นนุ่ม และข้าว กข๔๓ แล้ว ทั้งนี้กรมการข้าวได้นำเสนอให้คณะกรรมการขับเคลื่อนแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร (ด้านการผลิต) พิจารณาการวางแผนการผลิต และพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑ และกรมการข้าวเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ประกาศพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ รอบที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑

แผนการปฏิบัติงานโครงการ กิจกรรม ภายใต้แผนการผลิต และการตลาดข้าว ครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒

กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการคลัง ได้ร่วมกันนำเสนอแนวทาง และกำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒ ด้านการผลิตและด้านการตลาด ให้คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวพิจารณาและมีมติดังนี้

๑. หลักการแนวทางกำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒ ด้านการผลิตและด้านการตลาด

คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าว ในการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นเลขานุการได้เห็นชอบ ดังนี้

๑.๑ ได้เห็นชอบหลักการแนวทางกำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพ ราคาข้าว ปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒ ด้านการผลิต ซึ่งได้รับเงินงบประมาณ ปี ๒๕๖๑ ดังนี้

๑) โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ปี ๒๕๖๑ พื้นที่ดำเนินการ ๗๗ จังหวัด จำนวน ๒,๓๕๐ แปลง พื้นที่รวม ๒.๙๒๕ ล้านไร่ งบประมาณ ๗๗๘.๒๘๔๒ ล้านบาท

๒) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี ๒๕๖๑ พื้นที่ดำเนินการ ๗๗ จังหวัด พื้นที่เป้าหมาย ๖๐๐,๐๐๐ ไร่ งบประมาณ ๓๗.๖๙๗ ล้านบาท

๓) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง เพื่อพัฒนาเป็นชาวนาต้นแบบ (Model Smart Farmer) แผนพัฒนา ๓,๘๕๐ ราย สร้างความเข้มแข็งให้ชาวนา ๑,๘๐๐ ราย และถ่ายทอดความรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร ๔๕๐ ศูนย์ งบประมาณ ๓๔.๖๕๕ ล้านบาท

๔) โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision Farming) เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกษตรกรรมแม่นยำสูงในนาแปลงใหญ่ประชารัฐลดต้นทุนการผลิต และมีผลผลิตต่อไร่ ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ดำเนินโครงการ ๒ จุด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดชัยนาท งบประมาณ ๑.๓๐๖ ล้านบาท

๕) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพชั้นเลิศ เพื่อให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ ๒๐ ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐานมีความหอมดีที่สุด ต่อไร่ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ กิโลกรัม ดำเนินการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๐ แปลง ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ๒ แปลง ยโสธร ๒ แปลง ศรีสะเกษ ๓ แปลง และสุรินทร์ ๓ แปลง งบประมาณ ๑๕.๐๐๐ ล้านบาท

๖) โครงการส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวพันธุ์ กข๔๓ เพื่อสุขภาพแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวพันธุ์ กข๔๓ ให้เป็นสินค้าตลาดเฉพาะ ดำเนินการในพื้นที่ภาคกลาง และภาคเหนือตอนล่าง ปีการผลิต ๒๕๖๑ (นาปรัง) พื้นที่ ๓,๐๐๐ ไร่ และปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒ พื้นที่ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ งบประมาณ ๓.๖๔๐ ล้านบาท

๗) โครงการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๑๓ ทุ่ง ปี ๖๑/๖๒ เพื่อเยียวยาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ร่วมมือกับรัฐบาลในการจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๑๓ ทุ่ง พื้นที่ จำนวน ๑.๔๑๕ ล้านไร่ โดยสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ฤดูการผลิตข้าวนปี ๒๕๖๑ อัตราไร่ละ ๕ กิโลกรัม งบประมาณ ๑๒๓.๐๐ ล้านบาท

๘) โครงการประกันภัยข้าวนาปี ปีการผลิต ๒๕๖๑ ให้ ธ.ก.ส. นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยมีพื้นที่ดำเนินการสูงสุดไม่เกิน ๓๐ ล้านไร่ วงเงินสำหรับพื้นที่เอาประกันภัย ๑,๘๔๑.๑๐ ล้านบาท อัตราประกันภัย ๘๐ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม) หรือ ๘๗.๓๗ บาท (รวมภาษี) แยกเป็นการอุดหนุน ค่าเบี้ยประกันของรัฐ ๖๑.๓๗ บาทต่อไร่ และ ธ.ก.ส. ช่วยอุดหนุนค่าเบี้ยประกันสำหรับลูกค้า ธ.ก.ส. อีก ๓๖ บาท วงเงินคุ้มครอง ๑,๒๖๐ บาทต่อไร่ สำหรับภัยธรรมชาติ ๖ ประเภท

๑.๒ ได้เห็นชอบในหลักการแนวทางการกำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและรักษาเสถียรภาพราคาข้าว ปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒ ด้านการตลาด และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายละเอียดโครงการฯ และงบประมาณ นำเสนอคณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวในการประชุมครั้งต่อไป ดังนี้

๑) โครงการช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยวและปรับปรุงคุณภาพข้าว มอบหมายกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงบประมาณ และ ธ.ก.ส. ร่วมหารือกำหนดราคาอัตราช่วยเหลือที่เหมาะสม

๒) โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก มอบหมายกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงบประมาณ และ ธ.ก.ส. ร่วมหารือกำหนดราคาสินเชื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อต่อไป

๓) โครงการสินเชื่อเพื่อสร้างยุ้งฉางให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มอบหมาย ธ.ก.ส. จัดทำรายละเอียดในการให้สินเชื่อแก่เกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกร เพื่อสร้างยุ้งฉาง โดยรัฐชดเชยร้อยละ ๓ เกษตรกรรับภาระร้อยละ ๑ ทั้งนี้ เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกร ที่จะเข้าร่วมโครงการฯ ต้องเข้าร่วมโครงการสินเชื่อชะลอการขายเปลือกทุกปี จนกว่าจะชำระหนี้หมด โดยใช้งบประมาณกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

๔) โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าว มอบหมาย ธ.ก.ส. จัดทำรายละเอียดให้สินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกร โดยรัฐชดเชยร้อยละ ๓ สถาบันเกษตรกรรับภาระ ร้อยละ ๑

๕) โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก มอบหมายกรมการค้า ภายใน จัดทำรายละเอียดโครงการฯ โดยรัฐบาลชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ ๓ ระยะเวลาการเก็บรักษา ๒ - ๖ เดือน

๒. โครงการสินเชื่อเพื่อสร้างยุ้งฉางให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการข้าวในการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และปลัดกระทรวงพาณิชย์ ได้เห็นชอบโครงการสินเชื่อเพื่อสร้างยุ้งฉางให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร วงเงินงบประมาณ ๑,๘๒๑.๖๕ ล้านบาท โดยใช้เงินทุนหมุนเวียน ของ ธ.ก.ส. จำนวน ๑,๖๗๑ ล้านบาท และเงินจ่ายขาดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการชดเชยดอกเบี้ยจำนวน ๒๕๐.๖๕ ล้านบาท จากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

- เป้าหมายและวงเงินกู้ ธ.ก.ส. ให้สินเชื่อเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ทั่วประเทศ ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ราย วงเงินกู้เกษตรกรรายละไม่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ย MRR-๓ (ปัจจุบัน MRR ร้อยละ ๗ ต่อปี) และสถาบันเกษตรกรไม่เกินแห่งละ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ย MLR-๑ (ปัจจุบัน MLR ร้อยละ ๕ ต่อปี) โดยรัฐบาลรับภาระดอกเบี้ยในอัตราไม่เกินร้อยละ ๓ ต่อปี และผู้เข้าร่วมโครงการรับภาระดอกเบี้ยร้อยละ ๑ ต่อปี ภายในระยะเวลา ๕ ปี และไม่เกินระยะเวลาโครงการ

- ระยะเวลาดำเนินการประชาสัมพันธ์รับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการจัดทำสัญญาและอนุมัติเงินกู้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๑ ระยะเวลาก่อสร้างยุ้งฉาง ตั้งแต่พฤษภาคม ๒๕๖๑ ถึง ๓๑ กันยายน ๒๕๖๒ และระยะเวลาโครงการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๑ ถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖

- ระยะเวลาชำระหนี้ กำหนดเป็นงวดรายปีสูงสุดไม่เกิน ๑๐ ปี กรณีชำระคืนเกินกว่า ๕ ปี ธ.ก.ส. คิดดอกเบี้ยในอัตรากำหนด และมีเงื่อนไขให้ลูกค้าผู้กู้เงินตามโครงการฯ จะต้องเข้าร่วมโครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปีทุกปี จนกว่าจะชำระหนี้แล้วเสร็จ เว้นแต่มีเหตุผลผิดปกติไม่สามารถเข้าร่วมโครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก เช่น ผู้กู้ถึงแก่กรรม เกิดภัยธรรมชาติไม่มีผลผลิตเพียงพอเข้าร่วมโครงการ รัฐบาลไม่มีโครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก ฯลฯ เป็นต้น ให้ชดเชยดอกเบี้ยให้ ธ.ก.ส.

๓. แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการคลัง ได้จัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ประกอบด้วย ๕ ช่วง ได้แก่ ๑) ช่วงการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน ๒) ช่วงการผลิต ๓) ช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว ๔) ช่วงการตลาดในประเทศ และ ๕) ช่วงการตลาดต่างประเทศ เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ยกกระดับคุณภาพผลผลิตให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน ๑๗ แผนงาน ๓๖ โครงการ งบประมาณ ๙,๑๐๐.๖๒๔ ล้านบาท และหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบดำเนินการใน ๕ ช่วง โดยมีมาตรการโครงการสำคัญ ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ช่วงการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน

กำหนดความต้องการทางการตลาด (demand) ๓๐.๕๒๔ ล้านตันข้าวเปลือกและปริมาณการผลิต (Supply) ๓๓.๔๔๖ ล้านตันข้าวเปลือก

ช่วงที่ ๒ ช่วงการผลิต

๑) การวางแผนการผลิต โดยประกาศพื้นที่ส่งเสริมการปลูกข้าว ปี ๒๕๖๑/๖๒ จำนวน ๗๐.๔๒ ล้านไร่ ผลผลิต ๓๓.๔๒ ล้านตัน แยกเป็น รอบที่ ๑ จำนวน ๕๘.๒๑ ล้านไร่ ผลผลิต ๒๕.๓๔ ล้านตัน รอบที่ ๒ จำนวน ๑๒.๒๑ ล้านไร่ ผลผลิต ๘.๐๘ ล้านตัน

๒) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ได้แก่ การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ดีควบคุมค่าเช่าที่นา การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision Farming) การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพชั้นเลิศ การส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวพันธุ์ กข๔๓ เพื่อสุขภาพแบบครบวงจร การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๑๓ ทุ่ง การปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวไปเป็นพืชอื่น (Zoning by Agri-Map) การส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลาย การปลูกพืชปุ๋ยสด และการประกันภัยข้าวนาปี

ช่วงที่ ๓ ช่วงการเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว

การบริหารจัดการรถเกี่ยวนาข้าว การยกระดับเกษตรกรและผู้ประกอบการวางระบบ GMP/HACCP และโรงสีดีดดาว และการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อสร้างยุ้งฉางให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ช่วงที่ ๔ ช่วงการตลาดในประเทศ

การกำหนดการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือก ได้แก่ การช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยว และปรับปรุงคุณภาพข้าว (การจัดตลาดนัดข้าวเปลือก Packing Stock) การสนับสนุนสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปีการสนับสนุนสินเชื่อให้สถาบันเกษตรกรเพื่อรวบรวมข้าวและสร้างมูลค่าเพิ่ม การชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการในการเก็บสต็อก การเชื่อมโยงตลาดข้าวอินทรีย์และข้าว GAP

ช่วงที่ ๕ ช่วงการตลาดต่างประเทศ

จัดหาและเชื่อมโยงตลาดต่างประเทศ Mass ส่งเสริมภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์ข้าว ผลิตภัณฑ์ข้าวและนวัตกรรมข้าว (Mass+Niche) และสร้างการรับรู้และขยายตลาดข้าวคุณลักษณะเฉพาะ (Niche)

โครงการสำคัญภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร

ปี ๒๕๖๑/๖๒

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ได้รวบรวมโครงการสำคัญภายใต้แผนการผลิต และการตลาดข้าวครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒ ผ่านความเห็นชอบเบื้องต้นจากคณะกรรมการนโยบาย และบริหารจัดการข้าวแล้วบางโครงการ ที่จะดำเนินงานในปี ๒๕๖๑/๖๒

๑. โครงการสำคัญด้านการผลิต

๑.๑ การวางแผนการผลิตข้าว

๑.๒ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

๑.๓ การจัดการปัจจัยการผลิต

- โครงการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว

- มาตรการควบคุมค่าเช่าที่นา

๑.๔ การปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- โครงการจัดการน้ำและการเพาะปลูกในเขตพื้นที่ชลประทาน

- โครงการจัดรูปที่ดินและปรับระดับพื้นที่นา

๑.๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวในพื้นที่นาเหมาะสม

- โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบนาแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่)

- โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์

- โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพชั้นเลิศ

- โครงการนำร่องการบริหารจัดการนาแปลงใหญ่ (ข้าว) โดยใช้เทคโนโลยี

เกษตรกรรมแม่นยำสูง (Precision Farming)

- โครงการส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวพันธุ์ กข๔๓ เพื่อสุขภาพแบบครบวงจร

- โครงการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๑๓ ทุ่ง ปี ๒๕๖๑/๖๒

๑.๖ ควบคุมปริมาณการผลิตข้าว

- โครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวไปเป็นพืช (Zoning by Agri – Map)

- โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลาย ฤดูนาปรัง ปี ๒๕๖๒

- โครงการปลูกพืชปุ๋ยสด

๑.๗ การพัฒนาชาวนา

- โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)

- โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑.๘ การประกันภัยพืชผล

- โครงการประกันภัยข้าวนาปี

๒. โครงการสำคัญด้านการตลาด

๒.๑ การบริหารจัดการรถเกี่ยวข้าว

- การจัดทำแอปพลิเคชันรถเกี่ยวข้าว

๒.๒ ยกระดับเกษตรกรและผู้ประกอบการ

- จัดวางระบบ GMP/HACCP ตรวจสอบประเมินโรงสีเพื่อปรับปรุงโครงสร้าง
- โครงการโรงสีติดดาว

- อบรม GMP/HACCP โรงสีติดดาว/๔.๐ นวัตกรรมข้าวและความรู้ด้านการตลาดและเทคโนโลยีให้ครอบคลุมผู้ประกอบการโรงสีร้อยละ ๘๐ ของประเทศ หรือ ๑,๐๐๐ ราย

- ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรด้านการตาก/อบ/เก็บข้าวที่ถูกต้อง

๒.๓ โครงการสินเชื่อเพื่อสร้างยุ้งฉางให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

๒.๔ การพัฒนาตลาดสินค้าข้าว

- โครงการเชื่อมโยงตลาดข้าวอินทรีย์ และข้าวGAP ครบวงจร

๒.๕ การชะลอผลผลิตออกสู่ตลาด

- โครงการช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยว และปรับปรุงคุณภาพข้าว
- โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวของสถาบันเกษตรกร
- โครงการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการค้าข้าวในการเก็บสต็อก
- โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือก
- โครงการเชื่อมโยงตลาดข้าวเฉพาะ/ผลิตภัณฑ์ข้าว

๒.๖ จัดหาและเชื่อมโยงตลาดต่างประเทศ Mass

- การเจรจาตลาดต่างประเทศ G to G
- จัดคณะผู้แทนเจรจาขยายตลาดและกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าใน

ต่างประเทศ (Goodwill Mission)

- เร่งดำเนินการทำตลาดเชิงรุกทั้งในรูปแบบ Incoming Mission ในการค้าข้าวใน

ตลาดศักยภาพ

๒.๗ ส่งเสริมภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์ข้าว ผลิตภัณฑ์ข้าวและนวัตกรรมข้าว

(Mass+Niche)

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์คุณภาพมาตรฐานข้าวไทยและข้าวหอมมะลิไทยให้เข้าถึง

กลุ่มผู้นำเข้า ผู้ซื้อทั้งในและต่างประเทศ

๒.๘ สร้างการรับรู้และขยายตลาดข้าวคุณลักษณะเฉพาะ (Niche)

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์คุณภาพมาตรฐานข้าว Niche ให้เข้าถึงกลุ่มผู้นำเข้า ผู้ซื้อ

ทั้งในและต่างประเทศ

ที่มา : แผนปฏิบัติงาน โครงการภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าว ครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒ (พฤษภาคม ๒๕๖๑)

กรมการข้าว/กรมการค้าภายใน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางกาญจนา

แดงรุ่งโรจน์

เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี

ผู้จัดทำ/รวบรวมข้อมูล (กลุ่มสารสนเทศการเกษตร)

นางสาวนันทกา

แสงจันทร์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

นางสาวทิพย์วรรณ

นันทใจยะ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

นายอัษฎาวุธ

แสงจันทร์

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

แหล่งอ้างอิง

๑. เรื่องข้อมูลด้านกายภาพ (จังหวัดสระบุรี)

- แผนพัฒนาจังหวัดสระบุรี (ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔), สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสระบุรี (กันยายน ๒๕๕๘)
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระบุรี สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๒ โครงการชลประทานสระบุรี
<http://ridceo.rid.go.th/saraburi/home.html>

๒. เรื่องข้อมูลเฉพาะของข้าว

- ประชาคมวิจัย ฉบับที่ : ๘๐ หน้าที่ : ๑๒
http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=๒๑๔๔

๓. เรื่ององค์ความรู้เรื่องข้าว

- กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
<http://www.ricethailand.go.th/rkb/crop%๒๐system/index.php-file=content.php&id=๓.htm>
- ประชาคมวิจัย ฉบับที่ : ๘๐ หน้าที่ : ๑๒
http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=๒๑๔๔
- เอกสารความรู้ “องค์ความรู้เรื่องข้าว” กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
<http://www.ricethailand.go.th>
- ข้าวประชาสัมพันธ์ มิติชนออนไลน์ (ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

๔. เรื่องข้อมูลด้านเศรษฐกิจของข้าว

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (มีนาคม ๒๕๖๑)
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑
- ข้าวเศรษฐกิจ ไทยรัฐออนไลน์ (สิงหาคม ๒๕๕๙)
<https://www.thairath.co.th>

๕. เรื่องข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาข้าว จังหวัดสระบุรี

- เอกสารวิชาการ การจัดเขตศักยภาพการผลิตข้าว จังหวัดสระบุรี, ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๕๒)
- สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑)
- รายงาน สถานการณ์การเพาะปลูกข้าว ปี ๒๕๕๙/๖๐ รอบที่ ๑ (กันยายน ๒๕๕๙)
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี (กันยายน ๒๕๖๑)
- ศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี กรมการข้าว (สิงหาคม ๒๕๖๑)
- รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณค่าพันธุ์กรรมข้าวพื้นเมือง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ปี ๒๕๖๐/๖๑ ช่วงที่ ๒ (ธ.ค.๖๐ - พ.ค.๖๑) กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
- ศูนย์ข้อมูลข้าวตลาดเฉพาะ ดำเนินงานภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวตลาดเฉพาะ กองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว
<https://www.thairicedb.com/rice.php?cid=๓>
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑)

๖. เรื่องการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒

- แผนปฏิบัติงาน โครงการภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าว ครบวงจร ปี ๒๕๖๑/๖๒ (พฤษภาคม ๒๕๖๑) กรมการข้าว/กรมการค้าภายใน
